

EN KAMOUFLAGEFÄRGAD JOURNALISTIK

Om mediernas bevakning av den svenska militära insatsen i Afghanistan

***Johannes Folkesson, Hanna Rasmuson
Institutionen för journalistik, medier och kommunikation
Göteborgs Universitet, våren 2010.
Handledare: Marina Ghersetti***

Foto: Anja Edvardsson - Försvarets Bildbyrå

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

Inledning	1
Detta har hänt, en tillbakablick över den svenska insatsen.....	2-3
Det demokratiska uppdraget – ett journalistiskt ideal	4-5
Vår undersökning.....	6
Militären dominerar	7
Rösterna kommer från samma håll	8
Så ser perspektiven ut	9
Så gjordes undersökningen	10
Utblick	
På plats i Afghanistan.....	11-12
Försvaret kommenterar	12
Röster om debatten	13-14
Så säger statsvetaren	15-16
Informationsexperten säger sitt	17
Han var Aftonbladets utsände	18
Analys: Farorna med framing	19
Vi summerar	20
Slutord	
Johannes Folkesson	21
Hanna Rasmuson	22
Arbetsrapport	23-27
Bilaga, kodschema	28-30

Svensk patrull i Afghanistan. Foto: Katja Öberg, Försvarets Bildbyrå

Information om insatsen i Afghanistan når till största delen det svenska folket genom medierna. För att människor sedan ska ha en rättvis chans att ta ställning och tycka något krävs att denna information är fullgod. Hur har då mediernas bevakning kring denna insats sett ut? Man pratar inom journalistiken om mediernas demokratiska uppdrag. Ett uppdrag som innebär krav på att sakligt och oberoende informera, granska och kommentera. Tidigare känt om krigsrapportering är att detta uppdrag vid sådana omständigheter är svårare än vanligt att uppfylla.

Den svenska insatsen i Afghanistan är en i mångt och mycket kontroversiell fråga. En del menar att Sveriges långa historia av neutralitet och alliansfrihet i och med insatsen är överspelad. ISAF-styrkan (International Security Assistance Force) som Sverige deltar i bildades vid årsskiftet 2001/2002 och var från början en FN-ledd styrka med syfte att säkra området kring huvudstaden Kabul. Ungefär ett år senare, 2003, skedde en omorganisation och NATO (North Atlantic Treaty Organization) tog över ledarskapet för ISAF. Styrkan fortsatte dock att vara i Afghanistan på FN-mandat, ett mandat som idag är utökat till att gälla större delen av landet. År 2003 skrevs ett obetydligt antal artiklar i våra två största tidningar DN (Dagens Nyheter) och Aftonbladet om insatsen. Man argumenterar för att det faktum att en svensk insats plötsligt står under NATO-befäl borde ha uppmärksammats rejält i medierna.

Afghanistan är ett land som ligger långt bort från Sverige och

de journalister som har åkt dit som korrespondenter hart till största delen gjort det som inbäddade sådana. Det vill säga man har bott tillsammans med den svenska styrkan och fått rätta sig efter de förutsättningarna. De journalister som har bevakat kriget på hemmaplan har varit begränsade till den information man kunnat tillskansa sig härifrån. Man kan tänka sig att det är lätt hänt att enbart vissa grupper eller en sida får komma till tals, eller att enbart ett perspektiv skildras och lyfts fram.

Vi har valt att studera mediernas rapportering av den svenska militära insatsen i Afghanistan, om de krav som det demokratiska uppdraget ställer på journalistiken uppnås, samt huruvida en viss mediebild fått dominera rapporteringen. För att göra detta genomförde vi en kvantitativ innehållsanalys. Denna innefattade våra två största tidningar DN och Aftonbladet. Därefter genomförde vi ett antal intervjuer med medieforskare, statsvetare, representanter från hjälp- och intresseorganisationer samt journalister som deltagit i bevakningen på respektive tidning.

Vi har bland annat pratat med Kent Asp, professor i journalistik vid Göteborgs Universitet, Jesper Strömbäck, professor i Medie- och kommunikationsvetenskap vid Mittuniversitetet i Sundsvall. Vi har också tagit del av journalisten Ewa Stenbergs personliga erfarenheter från tiden i Afghanistan.

DETTA HAR HÄNT

En tillbakablick över svenska insatsen

Helikopterövning. Personal ur FS12 lär sig hur man korrekt i- och urlastar en helikopter.
Foto: Steffanie Müller - Försvarets Bildbyrå

TALIBANREGIMEN STÖRTAS

Det är få som inte minns det: New York, USA, det är den 11 September 2001 och två flygplan flyger rakt in i byggnaden World Trade Center på Manhattan. Hjärnan bakom attackerna tros vara Usama Bin Ladin, ledare för terrornätverket al Qaida i Afghanistan. USA kräver som följd på händelsen att talibanregimen i Afghanistan ska lämna ut Usama Bin Ladin, men talibanerna vägrar. Den sjunde oktober samma år invaderar USA Afghanistan och inleder Operation Enduring Freedom med målet att fånga Usama Bin Ladin. Efter några veckor har man med hjälp av lokala gerillor störtat talibanregimen, men inte fångat Usama Bin Ladin.

ISAF

Under Bonn-konferensen i december 2001 bildas ISAF, en internationell säkerhetsstyrka med FN-mandat och uppdrag att säkra området kring Afghanistans huvudstad Kabul, samt att hjälpa till med återuppbyggnaden av landet. Den 11 augusti 2003 tar NATO över ledningen för ISAF-styrkan, som dock fortsätter att vara där på mandat från FN. På så sätt slipper ISAF problematiken med att var sjätte månad hitta nya länder att sköta det rote-

rande militära ledarskapet. I oktober samma år utökar FN ISAF-styrkans mandat till att råda över säkerheten i hela Afghanistan.

DEN SVENSKA INSATSEN

Sverige börjar delta i ISAF-styrkan redan från det att den bildas i slutet av 2001. Till en början är man där som en underrättelseenhet, det vill säga en mindre enhet med uppdraget att inhämta information och bedöma hotbilden. Efter ett tag går deltagandet dock över till något som kallas CIMIC-uppdraget (Civil Military Cooperation). Ett uppdrag som handlar om att samverka och hjälpa civilbefolkningen. Våren 2004 avvecklar Sverige CIMIC-uppdraget och övergår istället till att delta i ett så kallat PRT (Provincial Reconstruction Team). Uppgifterna för ett PRT ser lite olika ut men generellt gäller att det är enheter som ansvarar för säkerhet och återuppbyggnad. Under hösten 2006 ger regeringen sitt godkännande till att Sverige tar över ledningen för en av dessa enheter. Man börjar då ansvara för chef och stab –delen samt bidra med ledningspersonal. Utöver det medverkar Sverige också med materiel, rörliga observatörsteam och vakt- och eskortenheter.

fortsättning...

Soldat står upp genom luckan på en pansarterrängbil under färd. Det kallas att man är "Tailgunner".
Foto: Anja Edvardsson - Försvarets Bildbyrå

I november 2005 utsätts en grupp soldater som färdas i en jeep för ett attentat genom en radioutlösad bomb, två utav dem dör. Debatten om huruvida soldaterna borde haft och bör få splitterskyddade fordon blåser upp i både Aftonbladet och DN, för att sedan fortsätta under även under 2006. I maj 2006 kör svensk militär ihjäl två civila afghanska medborgare på en motorcykel. Försvaret uppger i ett pressmeddelande att motorcykeln körde på fel sida av vägen och att soldaterna därför inte hann väja. Under året kommer sedan en rad rapporter i både DN och Aftonbladet om incidenter där svensk militär utsätts för beskjutning. År 2007 visar TV 4:as Kalla Fakta upp dokument som visar på att de svenska styrkorna tillsammans med internationella trupper deltar i anfall med avsikten att döda. Man refererar särskilt till en händelse som svenska ISAF-styrkan var inblandad i då en afghansk ledare för ett kriminellt nätverk sköts till döds. Senare under året i april dör ett afghanskt barn när en svenskledd ISAF-grupp krockar med en taxi. Taxin ska enligt ett pressmeddelande från försvaret ha kommit över på fel sida av körfältet. Året därpå, 2008 är svenska soldater på nytt inblandade i eldstrid med skottväxling. 2009 beskjuts fem svenska soldater och deras

tolk, tolken dör. Några månader senare, i februari 2010, dödas ytterligare två svenska soldater och en lokalanställd tolk när de beskjuts ute på fotpatrull.

IDAG

- Befinner sig 505 svenska ISAF-soldater på plats i Afghanistan
- Över 1500 utländska soldater har dött i Afghanistan
- Det finns ingen statistik på hur många afghanska poliser och militärer som dödas, men enligt FN dog cirka 4 650 civila afghaner mellan 2007 och 2009.

BISTÅND

Sverige ger ett bistånd på 400 miljoner kronor till Afghanistan varje år. Pengarna kanaliseras genom afghanska internationella organ eller genom hjälporganisationer. Pengarna används bland annat till arbete för att stödja utbildning, kvinnors ställning och vägbyggen.

HANNA RASMUSON

DET DEMOKRATISKA UPPDRAGET – ett journalistiskt ideal

Att arbeta med granskande journalistik anses ofta vara ett prestigefyllt uppdrag. Årligen delas ut pris till framstående reportage, och journalister kan ibland framstå som orättvisornas avslöjare. Idag är den granskande journalistiken en självklar del av varje nyhetsredaktion i Sverige, men vad går den ut på egentligen?

De svenska mediernas uppdrag är inte lagfäst, och det finns inget högre dokument där det fastställs officiellt. Men däremot finns det inom journalistikåren definierade riktlinjer för vilken typ av rapportering man ska sträva mot, alltså ett ideal eller en norm. Och även om det är upp till medierna själva att bestämma, så har staten varit delaktig i formuleringen av dessa ideal då man i statliga utredningar formulerat sin syn på hur svenska medier ska sköta sin verksamhet.

I statens pressutredning från 1972 framhäver man fyra uppgifter för medierna:

- Att informera
- Att kommentera
- Att granska
- Att främja kommunikationen mellan olika grupper i samhället.

Bortsett från den sista punkten, som senare ansetts vara särskilt tillämplig när utredningen skrevs, så är pressutredningens formulering av mediernas uppgifter i stort den som kommit att bli praxis inom branschen. Den tredje punkten, att granska, har ett sådant fäste inom journalistikåren att man inte sällan talar om ett ”granskningssideal”. I artikeln Granskningssidealet från 2007 har Jenny Wiik undersökt hur detta ideal ser ut idag. Undersökningen visar att hela 80 procent av de tillfrågade journalisterna ser granskning som sin främsta uppgift, och om de slås samman med dem som instämmer helt eller delvis i påståendet så uppgår siffran till hela 99 procent. Den näst mest dominerande uppfattningen, att mediernas uppgift är att enkelt förklara komplicerade händelser, överensstämmer med detta ideal. Uppfattningen inom kåren går alltså hand i hand med pressutredningens definition

av mediernas uppdrag – att förklara och granska.

– Det är ett ideal, eller en professionell norm om man så vill, som blivit allt starkare med åren. Det ifrågasattes förr, men det gör man absolut inte nu, säger Kent Asp, professor i journalistik vid Göteborgs Universitet.

KÄLLPROBLEMATIKEN

Vad innebär det då att granska? Vanligen går ju tankarna till den typ av grävande journalistik som Uppdrag granskning, Kalla fakta eller Kaliber ägnar sig åt, men den granskande journalistiken är också en del av den vanliga nyhetsrapporteringen, på varje redaktion i landet.

– Det är självklart att en kritiskt undersökande metod även ingår i den mer informerande journalistiken. Det är normal arbetsmetod inom journalistiken, till exempel att ställa en kritiskt granskande fråga, även om det inte är en del av vad som brukar uppfattas som ”granskande journalistik”, säger Asp.

Grundläggande för att en journalistik ska vara granskande är vilket förhållningssätt man har till sina källor. Att vara kritisk till sina källor innebär att vara aktsam på källans tillförlitlighet, men även dess tänkbara motiv. Centralt är också att använda sig av flera källor för att undvika en ensidig rapportering. Denna balansgång är allt annat än enkel. Relationen mellan journalister och deras källor har länge problematiserats som en maktkamp över allmänhetens opinion och medhåll. I mediernas kölvatten finns en mängd olika aktörer vars strävan är att få sitt perspektiv återgett på nyhetsplats. Nyhetsrapportering är en attraktiv kanal för att få fram sitt budskap, oavsett om det gäller politiker, intresseorganisationer eller privata företag.

Budskapen kan variera, exempelvis kan intresseorganisationen Jägarförbundet arbeta för att det publiceras artiklar som stödjer vargjakt- och ett läkemedelsföretag arbeta för att deras forskning om viktminskning får gehör i medierna, syftet är dock detsamma: att påverka opinionen till sin egen fördel.

Men relationen mellan journalister och deras källor är mer komplicerad än så. I ett längre perspektiv blir källorna avgörande för hur begrepp definieras och reproduceras av medier. Vår förståelse för en händelse hör ihop med språket med vilken den beskrivs och i förlängningen tolkas. Konceptet kallas framing, och handlar om hur händelser och begrepp ”ramas in”, det vill säga tillskrivs en särskild betydelse, som sedan genom medier får fäste i samhället. Till exempel har vi i Sverige och västvärlden en särskild uppfattning om vad en terrorist är, en uppfattning som i stor utsträckning formats under mediernas rapportering kring 11:e september och dess efterspel. Tolkningen av begreppet ”terrorist” är inte enbart en produkt av medierna, utan ett samspel mellan de källor man har lyft fram i nyhetsrapporteringen. Det är bland annat med denna process i åtanke som politiker hoppas få sin retorik att eka i medierna, som till exempel i fallet med Bush-administrationen och begreppet ”terrorist”.

Men framing existerar inte enbart när det gäller journalisters förhållande till sina källor, utan förekommer även internt inom medieföretag, dels på en individuell nivå men också mellan journalister på samma redaktion. Denna typ av framing går ut på att journalister föredrar information som ”passar in” i de tolkningsmönster som präglar branschen och företaget man jobbar på.

Kent Asp är professor i journalistik vid Göteborgs Universitet.
Foto: Johannes Folkesson

KRIGSRAPPORTERING - EN SVÅR UPPGIFT FÖR JOURNALISTIKEN

Kampen om det mediala utrymmet är särskilt hård i militära konflikter. Folkets opinion i det krigförande landet är central för politikerna och armén. I samband med Irakkriget 2003 försökte militären med hjälp av olika regler och fotograferingsförbud förhindra att bilder av döda irakier och amerikaner publicerades i medier i rädsla för att opinionen mot kriget skulle växa.

Rapportering i krig medför således ytterligare problem för journalister när det gäller oberoende och källkritik. Ett välkänt dilemma uppstår då korrespondenter rapporterar från krigszonen. Det är vanligt förekommande att journalister är "inbäddade" i det militära förbandet, det vill säga att de ofta bor på en militärbas och är beroende av armén på olika sätt. Redan under första världskriget upptäckte man att detta kunde få förödande konsekven-

ser för journalistiken. Journalisterna identifierade sig med förbandet och resultatet blev en allt för ensidig nyhetsrapportering. Denna typ av "inbäddning" förekommer även idag i Afghanistan och Irak.

- Man blir ju så oerhört utlämnad och beroende. Samtidigt hamnar man ju ett journalistiskt dilemma: ska man åka med och delta under de här formerna som man inte själv styr över eller ska man stanna hemma. Jag tycker ändå det är bättre att man åker och finns på plats, men att man då anstränger sig extra mycket för att upprätthålla mekanismerna för oberoende granskning och tillhandahållande av information, säger Ulf Bjereld, professor i Statsvetenskap vid Göteborgs Universitet.

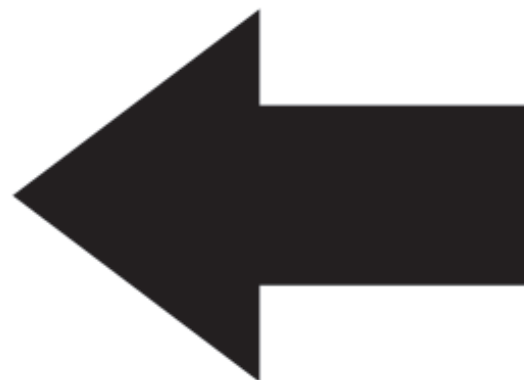
Problemet kring en objektiv och oberoende nyhetsrapportering under krig är om möjligt ännu större sett i en politisk kontext. I ett försök att rapportera kritiskt under falklandskriget fick BBC, The Gu-

ardian och Daily Mirror kritik från staten för att inte vara tillräckligt patriotiska och riskera att oppositionen stärktes på Falklandsöarna. Det ligger i sakens natur att när mediernas nyhetsrapportering blir mer kontroversiell så väcks en oro hos staten över att förlora kontrollen över mediernas dagordning.

Ytterligare ett problem med nyhetsrapportering under krig är att journalisternas arbete i sig kan påverka parternas agerande i konflikten. Under Bosnienkriget har det hävdats att journalisternas närvaro uppskjutit eller rent av förhindrat militära attacker. Så även om journalisterna strävar efter att upprätthålla ett objektivt och oberoende förhållningssätt så kan detta kompliceras av att deras blotta närvaro får de krigförande parterna att agera på ett särskilt sätt.

**JOHANNES FOLKESSON
HANNA RASMUSON**

VÅR UNDERSÖKNING

Precis som den svenska militära insatsen så har tidningarnas rapportering stadigt vuxit sedan 2002. Från endast ett fåtal artiklar till över 100 år 2009.

Undersökningen omfattar totalt 649 artiklar. Av dessa handlar 408 i huvudsak om vårt ämne, den svenska militära insatsen i Afghanistan. I de övriga 241 artiklarna figurerar ämnet endast i form av bisak, artikeln handlar då i huvudsak om något annat.

Sett över tid så är bevakningen betydligt svagare i början av insatsen. 2002 finns endast 20 artiklar, varav 16 från Aftonbladet och 4 från DN. Året därpå är bevakningen i stort sett obefintlig, endast 4 artiklar, samtliga från Aftonbladet, DN skrev överhuvudtaget inget om den svenska militära insatsen under 2003. Samtliga av de personer som vi har pratat med ger mer eller mindre samma förklaring till varför det ser ut så här.

– Den svenska insatsen var med begränsad och hemlighållen i början. I det inledande skedet så låg fokus på Afghanistankriget som sådant och på de amerikanska insatserna, inte så mycket på Sverige. Sen så skiftade såklart uppmärksamheten över till Irak. Men den främsta förklaringen är nog att den svenska insatsen inte var så intressant i inledningskedet utan det var istället den allmänna insatsen, säger Jesper Strömbäck, professor i Medicin och kommunikationsvetenskap vid Mittuniversitetet.

MÅNGA ANDRA TUNGA NYHETER

År 2003 var ett händelserikt nyhetsår. Förutom kriget i Afghanistan så invaderade USA Irak, vilket troligen gav stort genomslag i mediernas bevakning. Mot slutet av året mördades Anna Lindh vilket kan förklara varför andra frågor hamnat i nyhetsskugga.

Även Ulf Bjereld, professor i statsvetenskap vid Göteborgs Universitet ser tidningarnas fokus som en naturlig konsekvens av hur situationen har sett ut.

– Ja det är det, på flera sätt. Framförallt tror jag för att den svenska militära insatsen har vuxit över tid, sen var den inte alls lika politiskt kontroversiell som den är idag och blev därför inte lika medialt intressant. Då var den mer som en av alla FN-stödda operationer som Sverige deltog i. Men i takt med att aktionen har vuxit över tid, blivit både politiskt och militärt mer kontroversiell så blir den ju också mer medialt intressant, så det ser jag som en naturlig utveckling.

FLER ARTIKLAR I DN

Både DN och Aftonbladet har haft en ökande rapportering under Sveriges deltagande i konflikten. Antalet artiklar om insatsen skiljer sig dock tidningarna emellan. Av de 649 artiklarna i

Antalet artiklar fördelat över tid

	Tidning		Total
	DN	Aftonbladet	
År 2002	4	16	20
2003	0	4	4
2004	20	3	23
2005	37	16	53
2006	46	23	69
2007	59	32	91
2008	65	31	96
2009	116	71	187
2010	50	56	106
Total	397	252	649

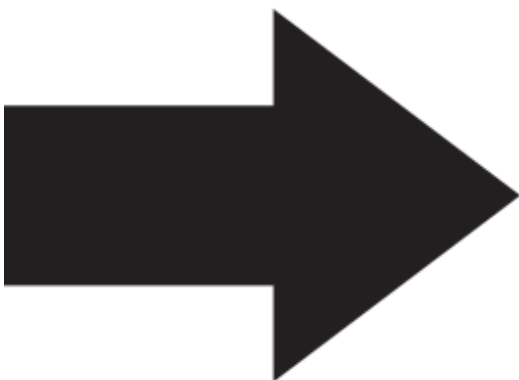
Antal artiklar som i huvudsak berör ämnet fördelat över tid

	Tidning		Total
	DN	Aftonbladet	
År 2002	4	10	14
2003	0	2	2
2004	4	2	6
2005	33	14	47
2006	30	11	41
2007	33	22	55
2008	30	13	43
2009	69	48	117
2010	41	42	83
Total	244	164	408

undersökningen tillhör 397 DN och 252 Aftonbladet. De enda åren som Aftonbladet överstigit DN är de två första, då båda tidningarna hade väldigt få artiklar, samt 2010, då Aftonbladet har 56 artiklar och DN 50. Om man ser till 408 artiklar som i huvudsak berör ämnet så är 244 DN-artiklar och 164 artiklar i Aftonbladet.

MILITÄREN DOMINERAR

Den militära närvaron, utökade insatser, döda soldater och försvarsmaktens organisation. De vanligaste ämnesområdena i tidningarnas bevakning har alla att göra med militären.

Ämnen i rapporteringen fördelat över tidning och totalt

ämne	Tidning		total
	DN	Aftonbladet	
militär närvaro	25%	33%	28%
militär org./op.	20%	12%	17%
skadad/död militär	13%	18%	15%
utökad militär insats	14%	8%	12%
militära strider	15%	8%	12%
annat	2%	8%	5%
död/skadad civil	3%	3%	3%
politiskt möte	4%	2%	3%
svensk hjälpinsats	2%	2%	2%
brott mot mänskliga rättigheter	1%	3%	2%
civilas situation i Afgh.	1%	3%	2%
total	100%	100%	100%

Kommentar: Antalet artiklar är 408, varav 244 tillhör DN och 164 Aftonbladet

MILITÄR ÖVERVIKT I ÄMNESVALEN

Ett konstant inslag i rapporteringen har hela tiden varit fokuseringen på den svenska militären. Av de 408 artiklar som i huvudsak behandlar den svenska insatsen så handlar 28 procent om militär närvaro. Därefter kommer militär organisation/operation med 17 procent och inte långt därefter kommer skadad/död militär med 15 procent.

RAPPORTERINGEN FÖLJER UTVECKLINGEN

Denna rangordning har varit konstant under nästan hela perioden. I de fall som topplistan ändras så har de militära ämnena bytt plats med varandra, några andra ämnen har inte dominerat i rapporteringen. År 2004 skrevs det mest om att man skulle utöka den militära insatsen, 2005 var det mest dominerande ämnet död/skadad militär och 2006 var det artiklar som handlade om strider och terrordåd. Ser man till händelseutvecklingen så ser dessa förändringar ut att stämma. 2004 beslutade regeringen att skicka fler soldater till Mazar-i-Sharif i norra Afghanistan, detta uppmärksammades av bland annat DN i januari och i mars hade man en lång artikel om beslutet, artikeln behandlade även Sveriges förhållande till NATO. 2005 omkom två svenska soldater vilket gav ett stort eko i både DN och Aftonbladet och 2006 inträffade ett antal incidenter där svenska soldater var involverade.

En naturlig konsekvens av denna militära fokus är att andra ämnen hamnar betydligt längre ner på listan. Till exempel är andelen artiklar som handlar om de civilas situation och svenska hjälpinsatser, försvinnande låga, endast endast 2 procent på båda tidningarna.

SKILLNADER MELLAN MORGON- OCH KVÄLLSTIDNING

I stort har man fokuserat på samma ämnen både på Aftonbladet och DN, det vill säga i huvudsak ämnena som har med militären att göra. Däremot har man prioriterat lite olika, i fråga om vilka militära ämnen man valt att lägga tyngden på. Båda tidningarna har i huvudsak rapporterat om den militära närvaron, 33 procent av Aftonbladets artiklar handlar om det, respektive 25 procent av DN:s. Några av skillnaderna tidningarna emellan är att Aftonbladet i större utsträckning valt att skriva om död/skadad militär, medan DN i högre utsträckning skrivit om Militär organisation/operation, utökad militär insats och strider/oroligheter.

Ingen av tidningarna avviker när det gäller rapporteringen om afghanernas situation eller svenska hjälpinsatser, både DN och Aftonbladet har låg andel artiklar om dessa ämnen. Aftonbladet en något större rapportering om de civilas situation, 3 procent respektive DN:s 1 procent.

JOHANNES FOLKESSON

RÖSTERNA KOMMER FRÅN SAMMA HÅLL

Militära ledare och svenska politiker är de vars röster klingar starkast i mediebruset kring den svenska insatsen i Afghanistan. Av den afghanska civilbefolkningen och soldaternas anhöriga hörs förhållandevis lite.

I de 408 artiklar som handlar om ämnet i huvudsak, dominerar den svenska försvarsmakten medieutrymmet när det gäller att komma till tals. Både DN och Aftonbladet visar i princip upp en likadan bild när det gäller andelen grupper som får komma till tals eller omnämns. Av de som fått uttala sig ligger militära ledare högst upp i toppen med 34 procent och därefter kommer svenska politiker med 21 procent. Klivet är sedan stort ner till de andra aktörer som förekommer genom citat eller pratminus. Vi hittar svenska journalister på 2 procent. Anhöriga, forskare, hjälporganisationer och civilpersoner förekommer ännu längre ner på skalan. Slår man samman alla militära aktörer till en och samma så består hälften av de röster som får komma till tals av militära aktörer.

– Det passar in ganska bra i det allmänna mönstret av journalistiken, att man i första hand vänder sig till etablerade och auktoritativa källor, säger Jesper Strömbäck professor i Medie- och kommunikationsvetenskap.

– Vanliga medborgare, olika frivilligorganisationer och så vidare har betydligt svårare att få utrymme i media, fortsätter han.

Och så har det alltså sett ut också i rapporteringen kring den svenska insatsen i Afghanistan, från starten 2002 till nu. Den afghanska civilbefolkningens röster har konstant varit väldigt få. Ett undantag är dock åren 2006-2007, då kommer 4 respektive 6 procent av de röster som får komma till tals från Afghanistans civilbefolkning. Varför denna grupp får aningens mer utrymme under denna period går endast att spekulera i. Möjligen är det så enkelt att orsaken är att fler journalister har befunnit sig på plats.

Även när det gäller omnämnande står militära personer och grupper i fokus, dock kan vi se en markant skillnad när det kommer till militära ledare som i denna kategori endast förekommer med 5 procent. Av det kan man dra slutsatsen att militära ledare ytterst sällan förekommer i rapportering utan att få komma till tals. Högst upp i toppen ligger istället svenska soldater och därefter kommer försvaret. Den afghanska civilbefolkningen utgör 3 procent av alla de aktörer som förkommer i rapporteringen men med i de allra flesta fall är det via omnämnande. Så gäller även de flesta andra afghanska grupper. Ewa Stenberg är reporter på DN och har varit korrespondent i Afghanistan, hon säger att det finns en hel del naturliga orsaker till detta.

– Skriver man framförallt om en militär insats så blir det lättare militära källor, det är fler militärer och försvarspolitiker inblandade, men det går säkert att komplettera på andra

Sättet som aktörer förekommer i texten

aktör	pratminus/citat	omnämnde
svensk militär ledare	34%	5%
svensk politiker	21%	9%
övrigt	18%	18%
svenska försvaret	12%	15%
svensk soldat	4%	24%
svensk journalist	2%	1%
svensk forskare/expert	2%	0%
svensk anhörig	2%	1%
svensk hjälporg.	2%	1%
afghansk terrorist	2%	1%
afghansk civilperson	2%	3%
Sveriges regering/land	0%	14%
ISAF	0%	3%
svenskt politiskt parti	0%	2%
afghanistans regering/land	0%	3%
afghansk terrororg.	0%	2%
total	100%	100%

Kommentar: Antalet kodade artiklar är 408

sätt. Problemet är att det är svårt att värdera, jag reste hela tiden med svenska soldater och om jag skulle göra en stor intervju med några av mullorna eller polischeferna hur skulle jag då veta att de är avslappnade i den typen av intervjusituation?

Och de flesta afghanska grupper är också i princip obetydliga eller förekommer inte alls i rapporteringen. Däremot finns en annan grupp, som visserligen inte förekommer oftare än den afghanska civilbefolkningen, men får komma till tals ungefär lika ofta som vid omnämnande: afghanska terrorister och brottslingar.

När det kommer till svenska hjälporganisationer så får man som tidigare nämnt inte uttala sig särskilt ofta men man förekommer i rapporteringen lika ofta i omnämnande som i uttalande. Katinka Wall är pressekreterare på Svenska Afghanistankommittén och hon säger att de ofta blir tillfrågade att uttala sig om militärens insatser i Afghanistan men inte alltid kan uttala sig om dem.

– Det är lite svårt för oss att recensera hur de militära uppdragen ser ut, vi är ju först och främst en biståndsorganisation. Jag upplever att vi får utrymme när vi vill berätta om någonting, däremot är det väldigt märkbart att det ges mer utrymme till saker som har med svenska soldater att göra.

HANNA RASMUSON

SÅ SER PERSPEKTIVEN UT

Att artiklar tar ställning för eller emot något är knappast uppseende- väckande när det kommer till debattmaterial, men medierna väljer också att låta en särskild sida eller ett särskilt perspektiv dominera när det kommer till nyhetsmaterialet.

Perspektiv i mediernas bevakning

Nyhetsmaterial

	Tidning		Total
	DN	Aftonbladet	
för svensk inblandning	8%	3%	6%
indirekt för svensk inblandning	8%	5%	7%
emot svensk inblandning	1%	0%	0%
indirekt emot svensk inblandning	2%	1%	2%
varken för eller emot	74%	89%	79%
går ej att avgöra	7%	1%	5%
total	100%	100%	100%

Åsiktsmaterial

	Tidning		Total
	DN	Aftonbladet	
för svensk inblandning	24%	9%	15%
indirekt för svensk inblandning	7%	2%	4%
emot svensk inblandning	34%	40%	38%
indirekt emot svensk inblandning	7%	11%	10%
varken för eller emot	22%	30%	27%
går ej att avgöra	4%	8%	6%
total	100%	100%	100%

Kommentar: Antalet kodade artiklar är 408. Antalet nyhetsartiklar är 374, antalet åsiktsartiklar är 261 och annat är 14

I undersökningen av nyhetsartiklarna innebär att vara för eller emot att artikeln i huvudsak lyfter ett perspektiv framför ett annat. Det vill säga låter en sida dominera eller låter enbart en sida komma till tals. Artikeln eller artikelförfattaren tar alltså inte ställning i sig. Att en artikel är indirekt för eller emot innebär att perspektivet antyds i artikeln, utan att för den delen dominera.

När det gäller åsiktsmaterialet har vi tillämpat kategorierna mer eller mindre ordagrant, att en artikel är för eller emot innebär att artikeln/artikelförfattaren uttryckligen tar ställning i frågan. När en artikel är indirekt för eller emot diskuterar man frågan utan att uttalat ta ställning eller låta ett perspektiv dominera, det vill säga att perspektivet antyds.

I rapporteringen kring den svenska insatsen i Afghanistan är 6 procent av nyhetsartiklarna för en svensk inblandning, de som är emot landar på betydligt lägre siffror, under 1 procent. Ett exempel på en artikel som är för den svenska insatsen är en i DN 2005 där dåvarande försvarsminister Leni Björklund uttalar sig helt oemotsagd: ”Det vi gör i Afghanistan är att säkra områden för återuppbyggnad. Man kan inte börja fundera över att ta hem styrkorna nu, vi har funnits där i 25 år genom biståndsarbete”.

Något fler artiklar är indirekt för den svenska insatsen, detta kan till exempel se ut som i Aftonbladet 2009: ”Vi är väldigt glada och tacksamma att svenskarna dödade skurkarna, säger den afghanske generalen Murad Ali”, och fortsätter: ”Om vi kan få alla dessa barn som springer längs vägarna att le och vara glada och att de fortsätter och le fram tills de är i 20-årsåldern, då kan vi få fred i landet”, säger han. I artikeln får sedan en svensk överste komma till tals men ingen annan part.

Siffran för de artiklar som är indirekt emot den svenska

insatsen är 2 procent, det vill säga lite mindre än en tredjedel av de som är indirekt för. Störst är dock det nyhetsmaterial som varken är för eller emot den svenska insatsen, nästan 80 procent.

Siffrorna skiljer sig dock åt något mellan tidningarna. I Aftonbladet är det antal artiklar som är varken för eller emot något större än i DN. I DN är också 8 procent av nyhetsartiklarna för en svensk inblandning jämfört med Aftonbladets 3 procent.

I åsiktsmaterialet är de allra flesta artiklar negativa till den svenska insatsen, 38 procent är emot en svensk inblandning medan 15 procent är för. En större andel artiklar är även indirekt emot en svensk inblandning än indirekt för. Fördelningen ser ungefär likadan ut över alla år med undantag för 2006 då en större del av åsiktsmaterialet varken tar ställning för eller emot jämfört med de andra åren. 2010 har även lägre andel artiklar som är klart för en svensk insats, 10 procent jämfört med föregående års 17 procent.

Skillnaden tidningarna emellan är tydlig i åsiktsmaterialet. I DN är 24 procent för den svenska insatsen, motsvarande siffra för Aftonbladet är 9 procent. Mängden åsiktsmaterial emot den svenska insatsen är däremot jämnare mellan tidningarna. 34 procent av DN:s åsiktsmaterial är emot den svenska insatsen motsvarande 40 procent av Aftonbladets.

Journalistiken som rör den svenska insatsen präglas till stor del av negativa nyheter. Nästan hälften av de nyhetsartiklar som ingår i undersökningen och i huvudsak handlar om militären är negativa nyheter såsom döda och skadade individer. 37 procent är varken negativa eller positiva nyheter medan endast 4 procent är positiva nyheter.

HANNA RASMUSON

SÅ GJORDES UNDERSÖKNINGEN

Foto: Johannes Folkesson

Undersökningen är en kvantitativ innehållsanalys och bygger på en sökning i Mediearkivet. Sökningen utformades på följande sätt: För att få ner antalet artiklar till en hanterbar nivå var vi tvungna att begränsa antalet tidningar. Vi valde därför de två största, Dagens Nyheter och Aftonbladet.

I sökningen var huvudordet Afghan, inklusive alla ändelser (exempelvis "istan", "er" osv.). För att en artikel skulle komma med i urvalet krävdes också något av orden "Sverige" eller "svensk", varav det senare även inkluderade alla ändelser av ordet. För att antalet artiklar att gå igenom inte skulle bli för stort att hantera uteslöt vi orden narkotika, droger, knark, sport, fotboll, AIK, hulanganer och film. Anledningen till att vi uteslöt just dessa ord var att de förekom i många artiklar som inte handlade om just det vi ville undersöka, nämligen den svenska militära insatsen i Afghanistan. Vi valde att gå igenom alla artiklar mellan den första januari 2002 till den sista mars 2010, huvudskalet till detta var att Sveriges deltagande i insatsen inleddes vid årsskiftet 2001/2002. Då undersökningen i huvudsak ägde rum under april 2010 och att antalet artiklar då ständigt ökade valde vi att sätta slutgränsen efter mars månad.

Att på detta sätt låta en sökning utgöra metoden för urvalet medför vissa problem. För det första så ska man ha i åtanke att det endast de två största tidningarna är med i undersökningen, huruvida de motsvarar andra mediers bevakning i frågan är naturligtvis en diskussionsfråga. För det andra får man räkna med

ett visst bortfall på grund av att de orden vi uteslöt från sökningen. Det totala antalet artiklar av sökningen uppgick till över 2000, varav alltså 649 handlade om den svenska militära insatsen i Afghanistan, att en artikel om detta ämne inte skulle innehålla något av sökorden får betraktas som föga troligt.

PERSPEKTIVEN - SÅ HAR VI DEFINIERAT

Värt att notera är hur vi har definierat vad exakt det innebär att en artikel är för eller emot den svenska militära insatsen. När det gäller nyhetsmaterial innebär vår definition att artikeln inte i sig tar ställning för eller emot, utan snarare att artikeln i sin helhet lyfter ett särskilt perspektiv, som dominerar artikeln. Konkret kan det till exempel innebära att en person som gör ett uttalande står oemotsagd. Att en artikel är indirekt för eller emot innebär att åsikten antyds, men den är inte dominerande. När det gäller åsiktsmaterial innebär det att vara för eller emot att artikeln/artikelförfattaren i sig tar ställning i frågan. När en artikel är indirekt för eller emot innebär detta att man diskuterar frågan utan att uttala ta ställning eller låta ett perspektiv dominera, alltså även här att perspektivet antyds.

Varken för eller emot innebär att artikeln i huvudsak inte lyfter något särskilt perspektiv. Mer information om de olika kategorierna finns i arbetsrapporten i slutet.

JOHANNES FOLKESSON

PÅ PLATS I AFGHANISTAN

I DN:s artiklar om den svenska militära insatsen dyker ett namn upp ett flertal gånger: Ewa Stenberg. Hon är politisk reporter på tidningen och har särskilt bevaktat försvarspolitik, ett uppdrag som i perioder innebar rapportering direkt från den svenska campen i Afghanistan.

Foto: Privat

Ewa Stenbergs intresse för Afghanistan väcktes, eller i alla fall intensifierades, när hon 2001 läste den pakistanske journalisten Ahmed Rashids bok Talibanerna. Intresset kom till nytta i arbetet som politisk reporter på DN då hon i slutet av 2004 började skriva om förändringar inom det svenska försvaret.

– Jag började skriva om den ganska radikala omställning av försvaret som då pågick utan egentligen någon större debatt. Det var då man bestämde sig för att dra konsekvenserna av att man inte såg något invasionshot och man började slakta de heliga korna när det gällde resterna av neutralitetspolitiken alltså alliansfriheten. Man närmade sig NATO på alla sätt.

Det började också föras en debatt om beroendet av den svenska försvarsindustrin, det började ifrågasättas. Man sa att försvarets huvudsakliga uppgifter var internationella insatser, och den insats som då blev den största när man minskade i Kosovo, var den i Afghanistan.

2005 gick Ewa Stenberg över till DN:s fokusredaktion, men fortsatte att då och då skriva om försvaret och Afghanistan. Hon säger att hon inte bevakade frågan löpande, utan gjorde punktnedslag, i början från Sverige men senare även från det svenska lägret i Afghanistan, ett långt ifrån enkelt journalistiskt uppdrag.

– Det är en oerhörd svårighet i Afghanistan, det finns en målkonflikt mellan hur fritt man vågar resa omkring av säkerhetsskäl, och det har att göra med hur bra man kan språket och om man känner folk. Mitt uppdrag var att följa den svenska militära insatsen, det var mitt huvudfokus när jag var där, och då tycker jag det är rimligt att bo på campen och tillbringa tid med militärer. Där tycker jag att fördelarna väger över nackdelarna. Men ska man skildra Afghanistan som land så är ju inte det ett bra sätt att jobba, att vara inbäddad med svenska militärer. Det är ju inte en bra intervjusituation att intervjua en byäldste när man vid sin ena sida har en kapten och den andra en tolk anställd av NATO-styrkan, det är ju inte en bra idé.

Hur upplever du mediernas bevakning, DN och andra mediers, i den här frågan?

– Jag tycker vi borde bevaka den mera, att Expressen skickar ner en reporter tycker jag är jättebra. Så det har blivit mycket mer, men jag tycker genomgående att det har varit för lite bevakning. Det är klart att det är en jätteviktig fråga att bevaka och diskutera när soldater under svensk flagg stundtals deltar i krigshandlingar i ett annat land. Precis som det är viktigt att bevaka utvecklingen i Afghanistan, hur det är med korruptionen och valfuskets i landet, om fattigdomen ökar eller minskar, vad har man för mål med insatsen både civilt och militärt och lever man upp till dem. Jag tycker att vi kunde skriva ännu mer om det, både ur landets perspektiv och specifikt ganska den svenska militära insatsen.

Vår undersökning visar att bevakningen är liten i början för att sedan öka när insatsen utökas. Hur ser du på det?

– Det är klart att det hade varit bättre om vi granskade den från början, det är svårt att i efterhand säga vad berodde det på att vi inte gjorde det mer, det var ju principbeslut. Men jag tror att det också kan förklaras av att de första soldaterna som var där var ju SSG, det var ju ganska hemligt när man började reka inför det här riksdagsbeslutet, men sen kom ju det och då var det ju allt annat än hemligt. Men fortfarande tror jag att det var ganska svårt att liksom följa det. Samtidigt var det ju mycket lättare då att resa i norr, säkerhetsläget i norr var ju mycket bättre i början så där hade det ju varit mycket lättare att jobba utan att behöva tänka så mycket säkerhet.

Hur har du förhållit dig till försvaret och pressinformation från dem?

– Pressmeddelanden och sånt har jag inte brytt mig särskilt mycket om. Däremot när jag var där upptäckte jag att det fanns en skillnad mellan den information som försvaret gav, inte bara

allmänheten utan även också faktiskt också riksdagen, och vad som hände i verkligheten.

Hur såg den skillnaden ut?

– Att de förteg en del utav de incidenter som var därnere. Det skedde två incidenter under de två veckor jag var där, jag stod inte mitt i dem, men jag fick bland annat inte åka genom ett område under ganska lång tid för att det just varit en beskjutning. Och jag är säker på att det hände för jag såg dokumentation på det sen. Samtidigt hade försvarsutskottet ett möte där de begärde information om säkerhetsläget utav försvarsmaktens insatschef, och han nämnde då ingen en av de här händelserna som jag var direkt berörd av. Så man gav en annan bild av läget än det jag såg när jag var där.

Upplevde du att något var problematiskt i fråga om journalistikens demokratiska uppdrag, i din uppgift som reporter?

– Ja, det finns många svårigheter eftersom man hamnar i målkonflikter och man kan inte göra allt samtidigt, både på grund av språksvårigheter och säkerhetsläget. Tidningen får liksom granska flera olika delar på olika sätt. Man måste både granska utvecklingen i landet och den militära insatsen, och det är lite olika saker. Man kan inte granska allt i en artikel, man måste välja ut. Men det finns hela tiden målkonflikter, för mig var det en stor

målkonflikt om jag skulle vara inbäddad eller inte. Å ena sidan gjorde ju det att jag fick veta så oändligt mycket mer om hur det fungerade och hur folk tänkte. Å andra sidan är det klart att det påverkar en, att leva sådär tätt tillsammans med andra människor, även om man inte vill att man ska påverkas. Samtidigt som man förstår deras vardag bättre så finns det en risk att man börjar identifiera sig och det måste man vara väldigt medveten om.

Hur upplever du att debatten har varit kring den svenska insatsen i Afghanistan?

– Den har ju ökat faktiskt, delvis är det väl i takt med att man inte kunnat visa så mycket positiva resultat trots att den här insatsen har pågått ganska länge. Mycket på att korruptionen ökar i omfattning och att säkerhetsläget blir sämre. Narkotikahandeln har ju ökat jättemycket under NATO-tiden, det tror jag är en faktor bakom att debatten har ökat. Det andra är att när svenska soldater blir beskjutna oftare, när det är fyra stycken i den svenska insatsen som har dött nu, på ganska kort tid, och då menar jag de två tolkarna och de två svenska officerarna, går man tillbaka till 2005 så är det ju ytterligare två.

JOHANNES FOLKESSON

FÖRSVARET KOMMENTERAR

Philip Simon är pressekreterare på försvaret, vi diskuterade försvarets uppdrag kontra mediernas uppdrag med honom.

Foto: Försvaret

Hur har bevakningen kring den svenska insatsen varit?

– Överlag tycker jag att den har varit ganska bra.

Ger medierna en så sann och korrekt bild som möjligt?

– Det är alltid svårt att rapportera när de inte alltid kan vara på plats, oavsett om det gäller en jordbävning på Haiti eller insatsen i Afghanistan. Många ringer ju bara in och ställer frågor. Men i det stora hela så tycker jag att soldaternas vedermödor har fått en bra bild.

Vad finns det för problem med försvarets uppdrag kontra mediernas uppdrag?

Medierna har ju krav på att allt ska gå så himla fort, allt ska ut på sekunder på bloggar och webben. Medan försvaret ibland inte kan berätta mer än vad vi gör just där och just då. Om en operation eller utredning fortfarande pågår, som till exempel vid den senaste beskjutningen 7:e februari, då måste

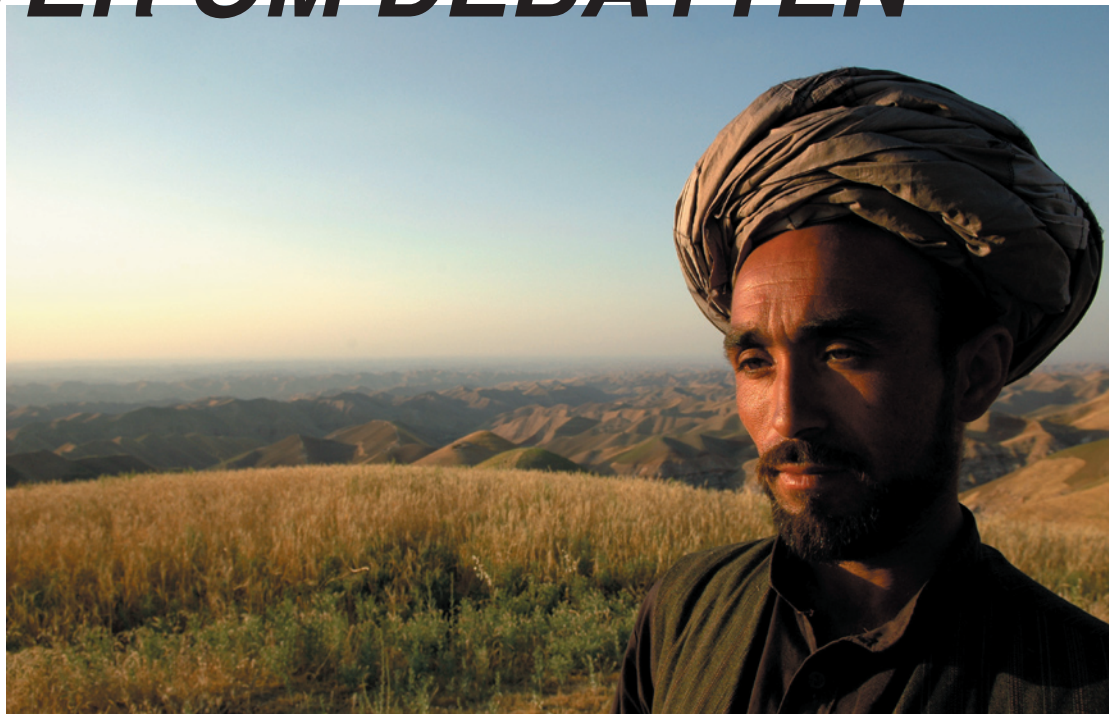
vi låta vissa saker ha sin gång. Detta kopplat till att medierna vill rapportera här och nu kan skapa en konflikt. De börjar undra varför vi inte vill berätta mer och om vi försöker mörka saker, vilket det inte alls handlar om. De har krav på att leverera på sekunden medan vi har krav på att slutföra en operation eller att låta en utredning ta sin tid innan vi berättar mer.

Finns det några problem med att informationen ofta kommer från endast ett håll, försvarets?

– Vi försöker ju att vara så öppna som möjligt med allt som händer i Afghanistan, men visst är det klart att det är så. Det är samma diskussion som har varit kring våra bilder, att det är vi som har fotografer på plats och att det är vi som tillhandahåller bilderna. Det väcker frågor hos folk som: hur mycket kan de lita på oss? Berättar ni bara er version? Det är ett dilemma naturligtvis.

HANNA RASMUSON

RÖSTER OM DEBATTEN

Herde, Qushtepa, Afghanistan. Foto: Anja Edvardsson - Försvarets Bildbyrå

Svenska hjälporganisationer menar att debatten kring den svenska insatsen i Afghanistan är väldigt förenklad. I många fall väljer man att inte delta i den överhuvudtaget.

Det ligger i sakens natur att en undersökning som görs över mediernas militära insats i Afghanistan också tenderar att landa i ett resultat som visar att militären står mycket i fokus. Intervjuer med två svenska hjälporganisationer tydliggjorde dock problemen med att så sällan sätta den militära delen i ett större sammanhang. Att man i bevakningen tydligt separerar militära operationer från det samhälle de görs i och de framsteg som sker riskerar att skapa en debatt helt utan nyanser.

Katinka Wall är pressekreterare på Svenska Afghanistankommittén (SAK), en hjälporganisation med en nästan trettioårig erfarenhet av landet, hon anser att medierna har haft en tendens att kraftigt förenkla situationen i Afghanistan.

– I många av de fallen som vi har blivit ombedda att ställa upp på intervju eller i debatter så är det ofta mot bakgrund att vi ska svara på frågan: svensk trupp, för eller emot, säger hon.

Katinka Wall upplever att det hos en del medier finns en viss insikt och förståelse om att man borde ta debatten ett steg längre men att den i slutändan ändå alltid förenklas.

– Vi har flera gånger fått ställa in intervjuer för att vi har sagt att vi gärna ställer upp om det är en nyanserad diskussion det handlar om, men är det en förenklad diskussion som handlar om ja eller nej så är det inga svar vi kan ge, för det är inte så enkelt.

Katinka Wall säger att hon tycker att det visar prov på en uppstressad journalistik där man inte har varken tid, utrymme eller publikens uppmärksamhet för att kunna diskutera insatsen i Afghanistan på ett sätt som gör ämnet rättvisa. Hon anser att man allt för sällan pratar om vilken sorts insatser man bör göra i Afghanistan eller vilken sorts stöd man ska ge.

– I stället tenderar man att förpacka ämnet i snabba faktarutor och korta svar som egentligen inte alls överensstämmer med verkligheten, säger hon.

Även Svenska Freds- och skiljedomsföreningen (Svenska Freds) ordförande Anna Ek anser att debatten är ensidig och väljer ibland att inte ställa upp.

– Tyvärr har debatten fastnat i om vi ska åka hem eller stanna kvar och det är väldigt olyckligt. Syftet är väldigt sällan att diskutera frågan utan att knäppa varandra på näsan. Det är jätteviktigt att föra diskussionen men jag har tackat nej många gånger för att jag har känt att jag inte orkar med den typen av debatt som är.

FOKUS PÅ DET MILITÄRA

Anna Ek tycker också att bevakningen av den svenska insatsen är väldigt Sverigecentrerad, att fokus ligger mer på akutfrågor och hurvida militären har rätt materiel eller inte.

– De framsteg som görs på den ickemilitära sidan kommer i skymundan hela tiden, säger hon.

Katinka Wall från SAK har gjort liknande reflektioner.

– Det är väldigt mycket fokus på det militära uppdraget utifrån den tekniska aspekten, som till exempel vilket krigsmateriel man ska ha. Journalisterna väljer också ofta att åka som inbådade journalister där de bor och lever på Camp Northern Light, den svenska basen i Mazar-i-Sharif. Då rör man sig förmodligen på precis de områden som soldaterna patrullerar på och ser inte så mycket av den verksamhet som i övrigt pågår i Afghanistan, säger hon.

Katinka Wall säger att hon tycker att man borde berätta mer om vad insatserna resulterar i för människorna i Afghanistan, snarare än teknisk utrustning för den svenska militären

– Vår organisation gör ju också så mycket arbete som jag tycker är viktigt att svenska folket känner till att man är en del av, att en del av skattemedlen faktiskt går till att förbättra människors liv i Afghanistan.

En uppfattning som Anna Ek från Svenska Freds delar.

Anna Ek. Foto: Pressbild

Katinka Wall. Foto: Klas Bjurström

– Det vore bra för vanliga svenska som är hysat samhällsintresserade att få rapport från plats om vad vanliga afghaner tycker om vår insats istället för någon militär talesperson eller politiker. Varje aktör vill ju föra fram sin agenda och det måste man få lov att göra så att det blir en bra debatt. Men när man ständigt missar att kolla av med det civila samhällets representanter och då främst afghaner, blir det väldigt svårt för oss att få en korrekt bild här i Sverige.

Katinka Wall tycker att det känns väldigt tråkigt att se alla de framsteg som sker och hur medierna samtidigt väljer att inte rapportera om dem.

– Det är väldigt kraftiga framsteg som borde vara av nyhetsvärde, men hela tiden får ge vika för mediernas dagordning där den militära biten tycks vara överordnad allt det andra.

EN MÖRK BILD

De anser båda att det är en mörk och negativ bild som tar störst plats i medieutrymmet.

– Vi tycker att bilden man målar upp av Afghanistan är väldigt nattsvart, de rubriker som får utrymme är de som handlar om död och man får sällan reda på bakomliggande aspekter, säger Katinka Wall från SAK.

Anna Ek är av exakt samma uppfattning.

– Min allmänna känsla är att det är väldigt mycket fokus på elände och krig.

DERAS EGEN ROLL

De som får komma till tals i medierna vad gäller den svenska insatsen är som bekant i första hand förvaret. Hjälporganisationerna är en grupp som ligger väldigt långt ner på listan. Anna Ek från Svenska Freds tycker att man skulle kunna ge mer utrymme till fler civila samhällsaktörer i Sverige.

– Självklart oss själva, men även andra som till exempel Läkare utan gränser, Amnesty och Rädda Barnen, det är ju organisationer som har jättemycket viktiga perspektiv att tillföra, säger hon

Anna Ek menar dock att Svenska Afghanistankommittén är den mest naturliga representanten eftersom de har otroligt mycket fakta och lägeskunskap om Afghanistan. Och Katinka Wall från SAK upplever också att deras organisation får komma fram i medierna när de vill berätta något.

SÅ SÄGER STATSVETAREN

Ulf Bjereld är professor i statsvetenskap vid Göteborgs Universitet och har särskilt inriktat sig på svensk utrikes- och säkerhetspolitik, bland hans böcker märks bland annat "Svensk Mellanösternpolitik" och "Sveriges säkerhet och världens fred, en bok om svensk utrikespolitik under Kalla kriget". Vi träffade honom för att höra vad han hade att säga om fallet Sverige i Afghanistan.

Hur upplever du själv de svenska mediernas rapportering om den svenska insatsen i Afghanistan?

– Jag har ju inte på något sätt systematiskt undersökt detta, men jag kan se ett par, tre reflektioner: Det ena är att man ska komma ihåg som bakgrund att Sverige är ett unikt land i Europa eftersom vi är ett land som inte varit i krig på tvåhundra år. Det ger på ett sätt Sverige ett utanförskap i Europa. Man glömmer lätt bort det att Sverige är väldigt udda, och det vore väl också väldigt konstigt om det inte fick konsekvenser för den svenska nyhetsrapporteringen där svenska soldater befinner sig i krig. Så jag tror, givet den bakgrunden, att svenska nyhetsjournalister som beskriver detta har en tyngre uppförbacke eftersom det är ett så nytt fält. Samtidigt kanske man också undviker att fastna i de schabloner som skildra krigsrapporteringen i andra länder. I övrigt tycker jag, intuitivt, att det finns en hejarklack-känsla inför den svenska insatsen, det är ungefär som om man bevakar Tre kronor eller det svenska fotbollslandslaget: detta är våra grabbar och tjejer, och de ska stödjas. Det blir liksom en del av ett nationellt projekt, särskilt i samband med dödsjutningarna av de svenska soldaterna senast.

Så du upplever en patriotisk stämning i rapporteringen?

– Det gör jag absolut, särskilt i samband med de strider som har varit. Sen kombineras ju den med en kritisk granskning av hur politikerna på hemmaplan hanterar de här frågorna, allt från splittringen inom oppositionen till huruvida regeringen ger soldaterna de bästa förutsättningarna i form av material och sjukvård. Så att jag tycker det är en mångfasetterad bild, det finns god kvalificerad, kritiskt granskande journalistik kring detta, men det finns också ett drag av patriotism.

Den här frågan kan ju uppfattas som ganska kontroversiell, varför tror du att det är så?

– Dels för att frågan är kontroversiell i opinionen, att det står

och väger om man är för eller emot detta. För det andra så gäller ju själva händelserna det yttersta som finns, det är ju fråga om liv och död, krig och fred. Det är ju de yttersta värdena som här står på spel, så att frågan är känslig och inflammerad, om inte den är det så vilken fråga kommer då att vara det?

Tycker du att den här frågan ställer några särskilda krav på journalistiken?

– Ja det gör den, självklart ska journalistiken här vara lika oberoende och kritiskt granskande som vilka andra politikområden som helst. Å andra sidan så är det väldigt sällan det är så i praktiken, det vore naivt att tro att man skulle kunna uppnå de målen. Jag tror att det journalistiska värvet här måste vara att försöka uppnå dem, att komma så nära som möjligt. Men man ska inte heller leva i tron att man verkligen kan göra det, för journalister, nyhetsredaktörer och redigerare är alla en del av en kulturell miljö som man inte kan frigöra sig ifrån, och det påverkar skrivandet även om man vill förneka det till det yttersta. Så jag ser det som ett ideal att sträva efter, men jag tror att uppförbacken är så tung att man inte kan räkna med en total framgång.

Är det snarare är den här "kulturella miljön" som du säger som påverkar journalister än problem förknippade med att rapportera från en krigszon, kanske inbäddad i ett militärt förband och liknande?

– Jag tror det hänger ihop. Det beror lite vad man menar med kulturell bakgrund och kulturellt indopad, för det är klart att den kulturella indopningen bär man ju med sig även om man är inbäddad reporter eller om man är hastigt influgen på ett besök. Sen är det ju längre till källorna och mer sekretess vilket gör det allmänt journalistiskt svårare att bevaka. Men det skulle ju egentligen lika gärna gå på andra hållet, väcka misstänksamhet och så vidare. Jag tror att den kulturella frändskapen, den kulturella indopningen om man så vill, gör att man i tveksamma källkritiska situationer

Så säger statsvetaren forts...

Ulf Bjereld är professor i statsvetenskap vid Göteborgs Universitet
Foto: Johannes Folkesson

oftare faller på den positiva sidan, att man bejakar den bild man får av militären istället för att kritiskt ifrågasätta den.

Soldater, militära ledare, politiker och försvaret är de främsta aktörerna, det är även dessa som främst får uttala sig genom pratminus. Civilbefolkningens perspektiv är betydligt mindre, hur ser du på detta?

– Utan att vara expert så tror jag att det är traditionell krigsrapportering. Det civila personer kan bidra med här är ju, journalistiskt, å ena sida någon form av human touch, människoöden, å andra sidan ögonvittnesskildringar som kan ge ny kunskap. Så där skulle man kunna tänka sig att det även, givet medielogiken, skulle kunna finnas utrymme för mer. Men här tror jag att avståndet spelar roll, vilka civila ska man tala med och hur det är med språket. Det är ingen lättarbetad journalistisk materia. Sen skulle man ju kunna hävda att de också stör bilden utav uppdraget genom att vara mer negativa och så, men det tror jag blir väldigt mycket beroende på vilka man frågar.

Åter till journalistikens demokratiska uppdrag, om man ser till mediers bevakning av en fråga som denna, vad tycker

krävs för en allsidig bevakning? Vad är det optimala?

– Där det finns en naivitet hos journalisterna, det är just om det om den allmänna tendensen att man i den här typen av rapportering hamnar på den egna regeringens sida. Jag tror inte att det inom journalistiken finns en tillräckligt stark medvetenhet om att det förhåller sig på det sättet, och därför inte en beredskap hur man ska förhålla sig när det blir så. En annan sak är ju att man i så inflammerade frågor och där informationstillgången kan vara så knapphändig, anstränger sig än mer vad det gäller de traditionella källkritiska principerna, de måste skärpas än mer i den här typen av stoff, än i vanligt nyhets-stoff. En person som har forskat mycket kring utrikesjournalistik är ju Kristina Rigert, hon har ju undersökt samband mellan krigsrapportering å ena sidan och det egna landets utrikespolitiska orientering å andra sidan och finner ju väldigt klara samband att utrikesjournalistiken, krigsjournalistiken, väldigt mycket samvarierar med det egna landets utrikespolitik. Trots de journalistiska koderna om oberoende och saklighet så finns det ändå en uppslutning bakom den egna linjen.

INFORMATIONSEXPERTEN SÄGER SITT

Jesper Strömbäck är professor i Medie- och kommunikationsvetenskap. Vi diskuterade kommunikation mellan medborgare och medieaktörer i samband med den svenska insatsen.

Foto: Hanna Rasmuson

Vår undersökning visar att de aktörer som till mestadels kommer till tals när det skrivs om den svenska insatsen i Afghanistan är militära personer, varför tror du att det är så?

– Det stämmer ganska bra överrens med andra undersökningar som gjorts av Irak-kriget och andra konflikthärdar. Politiker tar gärna ett steg bakåt när det gäller den här typen av insatser. Både därför att man inte känner att man är experter på det här området men också för att man vill ha en viss handlingsfrihet. Då lägger man gärna över det på militären att ta de här diskussionerna under insatserna, samtidigt som militären uppfattas som dem som är mest involverade ses de som auktoritativa och trovärdiga källor.

Varför vänder man sig bara till auktoritativa personer?

– Man vänder sig till dem som man uppfattar som pålitliga och professionella källor. Man vill ju veta vad händer och varför det händer, det är i första hand etablerade och auktoritativa personer kan svara på det med hög trovärdighet. Ofta handlar det om politiker men inom näringslivsjournalistiken så handlar det om företagsledare och börsanalytiker, och i den här typen av handelsseskeenden så är det militären.

Vad finns det för problematik kring rapporteringen i ett ämne som detta med tanke på journalistikens demokratiska uppdrag, att granska informera och så vidare?

– Om man utgår från att journalistiken ska ge människor den information de behöver för att fritt och självständigt kunna ta ställning i samhällsfrågor, så finns det ganska många problem. Mycket av krigsrapporteringen präglas i allmänhet, och jag skul-

le nog tro att det gäller Afghanistan också, av att man inte ger någon särskilt heltäckande bild. Istället rapporterar man när det har hänt någonting särskilt och då om just den händelsen, till exempel om att ett par svenska har dödats. Däremot ställer man sällan frågor som: Vad gör den svenska militären där egentligen? Hur ser förhållandena ut mellan olika folkgrupper? Vilken nytta gör de militära insatserna? Och så vidare. Det är med andra ord väldigt svårt att utifrån rapporteringen skaffa sig en heltäckande bild av vad som händer, vilken nytta Sverige gör och på vilket sätt. De allra flesta svenska har nog ingen större koll på om de är för eller emot, för man känner inte att man vet tillräckligt mycket.

Vad finns det för problem med källor när det kommer till sådana här frågor

– Källorna har väldigt stor betydelse för den bild av verkligheten som medborgare får genom journalistiken, ofta så är väl journalistikens källanvändande inte präglad av vilka som är de bästa och sitter inne med den bästa informationen utan man vänder sig i ganska stor utsträckning till dels de källor som är lättillgängliga men också de som man har använt sig av tidigare. Jag brukar säga att är det något område som i hög grad präglas av återvinning så är det källanvändning. Det är samma statsvetare, samma militärer och samma politiker, och de är inte alltid som de är de bästa. Men journalistik utformas ofta under tidspress så man vänder sig till dem som man vet är tillgängliga, vet har levererat tidigare och formulerar sig på ett sätt så att det är lätt att göra journalistik av det.

HANNA RASMUSON

HAN VAR AFTONBLADETS UTSÄNDE

Att bevaka den svenska militära insatsen kan vara nog så svårt på hemmaplan, men att rapportera direkt från landet är en helt annan sak. Peter Kadhammar var en av Aftonbladets utsända i Afghanistan.

Hur upplever du svenska medias rapportering kring den svenska insatsen i Afghanistan överlag?

– Fram till förra året ungefär var den ganska förströdd. Man förde inte debatten så himla mycket. När jag åkte ner till Afghanistan för ungefär fyra-fem år sen så var det en väldigt bortglömd insats. Det stod väldigt lite och framförallt så ställdes inte den kritiska frågan vad gör vi där? Vilket ju mina artiklar därifrån handlade om.

Och senare, när rapporteringen tog fart?

– Ja, jag försöker komma underfund med när den tog fart egentligen. Det var två stycken som hade dött när jag var där nere och några skadade, men det kändes inte som att det fick någon riktig fart på rapporteringen ändå. Jag tycker nog att det är det senaste året som det har blivit något av debatten i alla fall. Vad gäller reportage så har väl varje stor medium haft någonting vartannat år i alla fall. Men det här kriget har väl också legat i skuggan av Irak-kriget.

Den svenska insatsen i Afghanistan kan ju uppfattas som en ganska kontroversiell fråga, varför tror du att det är så?

– Det är ganska självklart, det handlar ju om en svensk insats vid sidan om amerikanska trupper. Det är ju så känslomässigt också, i och med att svenska liv har spillts.

Vad tycker du att det finns för problem kring journalistikens demokratiska uppdrag, att granska och informera oberoende och så vidare?

– Det största problemet är att det är svårt att försöka gå emot en irrationell opinion. Den otroliga känslomässiga våg som sköljde över alla när de här killarna dog till exempel. Att då ställa sig upp och säga att den här insatsen är fel kräver ett visst personligt publicistiskt mod. Trycket på den som säger något annat blir så fruktansvärt stort vid ett sådant tillfälle och det är ett problem inom journalistiken. Några principiella problem kan jag inte se.

De aktörer som får komma till tals mest är övervägande militära personer, medan civilpersoner får uttala sig i betydligt mindre grad, hur ser du på det?

– Det är väl självklart om man skriver om militären att man pratar med militären.

Vår undersökning visar att man oftare lyfter det perspektiv då folk är för den svenska insatsen i nyhetsrapporteringen än tvärtom, hur ser du på det?

– Vad gäller nyhetsrapporteringen så är det ganska naturligt att det blir så. Du åker dit och rör dig på den svenska sidan och alla som är där är ju givetvis för den svenska insatsen, så det är väl inte så konstigt. Vad gäller debatten så speglar det väl ganska väl etablissemangets inställning.

Vad som har skrämt mig är den senaste rapporteringsvågen och hur lätt det är att piska upp en nationell stämning.

Så du har upplevt en patriotisk stämning i rapporteringen?

– Ja, det blev ju det i samband med de här officerarnas död. Det återspeglades i allra högsta grad när expressen smällde upp ”hjältar” på förstasidan. Och den atmosfären fanns väl i media överhuvudtaget, den sköljde som en känsla över hela landet och det tyckte jag var ganska obehagligt.

JOHANNES FOLKESSON

Foto: Stefan Mattsson/Aftonbladet

ANALYS: FARORNA MED FRAMING

– mediala processer i krigsrapportering

Flera av de personer vi talat med vittnar om samma sak: Att rapportera från en krigszon där den egna nationen är inblandad är ett tufft uppdrag för journalistiken. Denna mångfasetterade problematik kan vara svår att överblicka, men med hjälp av medieteorier och konceptet "framing" går det att få en ökad förståelse.

En av det här arbetets huvuduppgifter har varit att försöka synliggöra den problematik som journalistiken står inför när det gäller rapportering från Afghanistan. Flera av de som vi intervjuat har beskrivit den på ett snarligt sätt: Att det finns risker att inte vara tillräckligt oberoende, att det är svårt att jobba när man begränsas av säkerhetsläget och språkbarriärer och att man identifierar sig med försvaret.

För att ytterligare fördjupa förståelsen kring denna problematik kan man med fördel vända sig till medieforskningen. Utöver riskerna med arbetet på plats, så är det viktigt att identifiera de mediala processer som kan förekomma inom nyhetsrapporteringen i stort. Konkret: hur mediala bilder skapas och reproduceras genom mediernas rapportering. Som vi nämnde i början av det här arbetet så kallas konceptet för "framing" och kan förenklat förklaras att händelser och begrepp "ramas in" i medierna, det vill säga tillskrivs en särskild betydelse, som sedan genom medier får fäste i samhället. Till exempel, som nämnt tidigare, har vi i Sverige och västvärlden en särskild uppfattning om vad en terrorist är, en uppfattning som i stor utsträckning formats under mediernas rapportering kring 11:e september och dess efterspel.

Hur ett begrepp "ramas in" är inte enkelt att säga, i artikeln *Nature, sources and effects of news framing*, i antologin *The Handbook of Journalism Studies* skriver Robert M. Entman m.fl. att framing skapas på fyra nivåer: i kulturen, i elitens tankemönster, i medierna och i den individuella medborgarens huvud. Det är

alltså en process som sker genom ett samspel av dessa aktörer, det är inte enbart ett mediefenomen.

Hur kan då mediernas rapportering om den svenska militära insatsen i Afghanistan förstås utifrån framing-teorin? Ett tydligt resultat av vår undersökning är att de personer som kommer till tals i rapporteringen i stor utsträckning kommer från samma homogena grupp: militären. Med framing-teorin i åtanke finns en tydlig fara med detta. När en aktör dominerar är risken att olika begrepp och händelser inom det ämne man försöker beskriva kommer att definieras av en enda grupp. I fallet med den svenska militära insatsen i Afghanistan ser vi att detta även sker i samspel med politiker, som också uttalar sig till stor del, alltså vad Robert M. Entman m.fl. beskriver som "elitpersoner".

En tydlig effekt av framing är att samma aspekter och teman återkommer och att samma eller likartade ord används för att beskriva ett problematiskt ämne eller aktör. Med detta i åtanke är rapporteringen om den svenska militära insatsen återigen i farozonen. Den militära övervikt som vår undersökning visar, både när det gäller ämnesval och aktörer, innebär en risk att centrala händelser och faktorer "ramas in" i ett samspel mellan försvaret, politiker och medierna som bevakar ämnet.

Frågan är då om det ingår i journalistikens demokratiska uppdrag att beakta dessa processer. Som både Kent Asp och Ulf Bjerred framhäver så är detta uppdrag närmast ett ideal, och frågan är om det egentligen går att uppfylla i realiteten. Dessutom är ju dessa framing-processer

ett komplicerat samspel mellan flera olika aktörer, varför man skulle kunna argumentera att det ligger utanför den enskilde journalistens kontroll. Givet detta kan man emellertid konstatera att en medvetenhet om dessa processer inte ska underskattas i det redaktionella arbetet, då effekterna kan få dramatiska konsekvenser för hur ett ämne förstås och tolkas.

Som Jesper Strömbäck var inne på i sin intervju är det vanligt att man använder auktoritativa källor, i det här fallet militären, för att de uppfattas som professionella och sakkunniga. Och som Ewa Stenberg poängterade är det inte konstigt att främst militärer uttalar sig när ämnet just är den svenska militära insatsen. Eftersom vi inte granskat Afghanistan-rapporteringen i sin helhet, utan endast fokuserat på den svenska militära insatsen, kan vi inte uttala oss om hur rapporteringen i stort sett ut. Troligtvis har man haft en separat bevakning mer inriktad på det civila läget i landet. Kanske är det, som både Ewa Stenberg och Ulf Bjereld är inne på, närmast omöjligt att ha med både det civila och militära perspektivet i samma bevakning. Möjligen är det inte heller ett journalistiskt problem, utom i relation till framing-kontexten. För även om militära personer är sakkunniga när det gäller den militära insatsen så är det inte bara de som kan bidra med information om hur den kan förstås, särskilt inte i relation till landet och folket i Afghanistan. Risken blir då, återigen, att vårt sätt att tolka och förstå ämnet blir alltför likriktad.

VI SUMMERAR...

ETT JOURNALISTISKT IDEAL

Journalistikens demokratiska uppdrag kan beskrivas som ett ideal som präglar yrket i stor grad. Konkret handlar det om att oberoende och sakligt informera, granska och kommentera. Detta bör inte enbart ske när man gör större ”grävjobb”, utan snarare verka som en metod vilken ska präglade nyhetsrapporteringen i stort.

MILITÄR ÖVERVIKT I ÄMNE OCH AKTÖR

Under de åtta år som Sverige varit i Afghanistan har tidningarnas bevakning av insatsen stadigt vuxit. Från endast några få artiklar i början, till över hundra artiklar 2009. Ett konstant inslag i rapporteringen har hela tiden varit fokuseringen på den svenska militären. Av de 408 artiklar som i huvudsak behandlar den svenska insatsen så handlar 28 procent om militär närvaro. Därefter kommer militär organisation/operation med 17 procent och inte långt därefter kommer skadad/död militär med 15 procent.

I de 408 artiklar som handlar om ämnet i huvudsak, dominerar den svenska försvarsmakten medietrymnet när det gäller att komma till tals. Både DN och Aftonbladet visar i princip upp en likadan bild när det gäller andelen grupper som får komma till tals eller omnämns. Av de som fått uttala sig ligger militära ledare högst upp i toppen med 34 procent och därefter kommer svenska politiker med 21 procent. Klivet är sedan stort ner till de andra aktörer som förekommer genom citat eller pratminus. Vi hittar svenska journalister på 2 procent. Anhöriga, forskare, hjälporganisationer och civilpersoner förekommer ännu längre ner på skalan. Slår man samman alla militära aktörer till en och samma så består hälften av de röster som får komma till tals av militära aktörer.

EN STÄNDIGT ÖKANDE RAPPORTERING

Undersökningen omfattar totalt 649 artiklar. Av dessa handlar 408 i huvudsak om vårt ämne, den svenska militära insatsen i Afghanistan. I de övriga 241 artiklarna figurerar ämnet endast i form av bisak, artikeln handlar då i huvudsak om något annat.

Sett över tid så är bevakningen betydligt svagare i början av insatsen. 2002 finns endast 20 artiklar, varav 16 från Aftonbladet och 4 från DN. Året därpå är bevakningen i stort sett obefintlig, endast 4 artiklar, samtliga från Aftonbladet, DN skrev överhuvudtaget inget om den svenska militära insatsen under 2003.

MAJORITETEN AV NYHETSMATERIALET TAR INTE STÄLLNING

I rapporteringen kring den svenska insatsen är 6 procent av nyhetsartiklarna för en svensk inblandning, de som är emot landar på betydligt lägre siffror, under 1 procent. Siffran för de artiklar som är en indirekt emot den svenska insatsen är 2 procent, det vill säga lite mindre än en tredjedel av de som är indirekt för. Störst är dock det nyhetsmaterial som varken är för eller emot den svenska insatsen, nästan 80 procent. 8 procent av nyhetsartiklarna i DN är för en svensk inblandning jämfört med Aftonbladets 3 procent. Inom ramen för åsiktsmaterial är de allra flesta artiklar negativa till den svenska insatsen, 38 procent är emot en svensk inblandning medan 15 procent är för. Större andel artiklar är även indirekt emot en svensk inblandning än indirekt för.

FRAMING

Framing kan beskrivas som ett fenomen som går ut på att händelser och begrepp ”ramas in” i medierna, det vill säga tillskrivs en särskild betydelse, som sedan genom medier får fäste i samhället. Framing skapas på fyra nivåer: i kulturen, i elitens tanke-mönster, i medierna och i den individuella medborgarens huvud. Det är alltså en process som sker genom ett samspel av dessa aktörer, det är inte enbart ett mediefenomen. En tydlig effekt av framing är att samma aspekter och teman återkommer och att samma eller likartade ord används för att beskriva ett problematiskt ämne eller aktör.

JOHANNES FOLKESSON

SLUTORD

Hur de svenska medierna agerar när den egna nationen deltar i en internationell konflikt är en brännande fråga för journalistiken. Vi bör fortsätta att problematisera mediernas demokratiska uppdrag och undvika att ge eko åt patriotiska stämningar.

En av ambitionerna med det här arbetet har varit att försöka ta reda på om journalistiken har uppfyllt sitt demokratiska uppdrag i rapporteringen om den svenska militära insatsen i Afghanistan. Den som har läst så här långt i arbetet förstår att den frågan är minst sagt svår att besvara. Då det journalistiska uppdraget är att betrakta som ett ideal, är det kanske en omöjlig uppgift att uppfylla i realiteten. Men om vi ändå ska försöka så blir svaret, kanske föga förvånande: både ja och nej. Majoriteten av nyhetsmaterialet tar inte ställning i frågan, men helt balanserat har det inte varit, med tanke på att 6 procent av nyhetsartiklarna lyfter ett perspektiv som är positivt till den militära insatsen. Det kan tyckas obetydligt, visst är det en låg andel, men om det nu är praxis inom branschen att balansera rapporteringen så borde den siffran egentligen vara noll.

Mer angeläget är kanske det militära fokus om undersökningen visar. Som konstaterat tidigare är det inte särskilt konstigt att det ser ut på det viset, eftersom vi just undersökt artiklar om den militära insatsen, men jag vill påstå, som

poängterat i analysen, att det har betydelse för hur ämnet uppfattas och tolkas. Samtidigt sätter det fingret på en viktig publicistisk fråga, om det är tillräckligt att bevaka två närstående frågor för sig, eller om de olika perspektiven behöver integreras i samma bevakning. Utifrån teorin om framing är det som jag ser det, en fördel att arbeta på det senare sättet. Det är naturligtvis inte möjligt i alla situationer, men det är eftersträvansvärt just med tanke på de mediala processer om hur ett ämne förstås, definieras och tolkas. När det gäller den militära övervikten är kopplingen till det demokratiska uppdraget väsentlig, för även om man följt de journalistiska principerna i stort så är det i längden ett problem för en balanserad journalistik när en röst blir alltför dominerande.

Flera av de som vi intervjuat upplever en patriotisk stämning i mediernas bevakning av Afghanistaninsatsen, särskilt i samband med de tillfällen då svenska soldater omkommit. Även detta är beklämmande utifrån ett framing-perspektiv. Att soldater beskrivs som hjältar i nyhetsrapporteringen påverkar människors

förståelse av den svenska insatsen, och i förlängningen även att andra tolkningar blir mindre accepterade. Det kan man se i USA där den patriotiska andan kring de militära insatserna är påtaglig.

Ett annat resultat som undersökningen tydligt visar är att mediernas rapportering var väldigt svag i början, för att sedan gradvis öka när uppdraget blev mer allmänt känt. Detta är, som flera av de intervjuade påpekade, inte så konstigt. Det var mindre kontroversiellt i början, och uppdraget var i stora delar hemligt. I relation till granskningsidealet kan man emellertid fråga sig om man inte kunnat förvänta sig en starkare rapportering. Att DN under hela 2003 inte skrev en enda rad om den svenska insatsen är som jag ser det förståeligt, men likväl anmärkningsvärt.

Slutligen kan man konstatera den svenska militära insatsen i Afghanistan är en unik fråga i Sverige, vilket medierna onekligen har noterat. Men en sak står klar: Så länge den svenska insatsen pågår bör även frågan om hur den ska bevakas fortsätta att diskuteras.

JOHANNES FOLKESSON

SLUTORD

Mediebilden av den svenska insatsen i Afghanistan består nästan uteslutande av ett militärt perspektiv. Tyvärr verkar mediernas oförmåga att sätta nyhetsbevakningen i ett större sammanhang även prägla debatten.

Frågan om svenska medier har lyckats uppfylla journalistikens demokratiska uppdrag vad gäller den svenska insatsen i Afghanistan är svår, om inte omöjlig att svara på. Huruvida Aftonbladet och DN har gjort det är inte heller helt lätt. Då vår undersökning gäller den rapportering som berör den svenska insatsstyrkan kan vi heller inte svara på hur ofta eller på vilket sätt till exempel civilbefolkningen förekommer i artiklar utan militär anknytning.

Vad vi kan svara på är att de artiklar som handlar om den svenska insatsen ytterst sällan lyfter något annat perspektiv eller sätter den i något annat sammanhang än just det militära. 80 procent av det undersökta nyhetsmaterialet behandlar ämnen som rör militären. Vad vi också kan svara på är att de representanter för hjälp- och intresseorganisationer vi intervjuat anser debatten kring frågan vara oerhört förenklad och ensidig. Både Katinka Wall (SAK) och Anna Ek (Svenska Freds) anser också att själva nyhetsrapporteringen till stor del handlar om elände och död.

Enligt vår undersökning är också nästan hälften av de nyhetsartiklar som ingår i undersökningen och i huvudsak handlar om militären negativa

nyheter såsom döda och skadade individer, medan endast 4 procent är positiva nyheter.

Jesper Strömbäck säger i intervjun med honom att krigsrapportering i allmänhet präglas av att man inte ger någon särskilt heltäckande bild. Man rapporterar i första hand när det har hänt något särskilt, och det tycks gälla även Afghanistan. Han säger också att det då är svårt att få en fullgod bild av vad som faktiskt händer där och vilken nytta Sverige gör.

Jag tycker att det är märkligt att man så sällan lyfter något annat perspektiv än försvarets när det kommer till insatsen eller sätter det i en större kontext. Peter Kadhammar på Aftonbladet verkar inte alls tycka att det är konstigt att man i princip enbart talar med militären när man skriver om militären. Men vad han inte alls tar hänsyn till då är att endast en grupp i samhället får skapa mediebilderna av den svenska insatsen. Vad han inte heller tar hänsyn till är att man förlorar kopplingen mellan den svenska insatsen och landet Afghanistan. Det blir på det stora hela omöjligt att svara på hans egen ställda fråga: vad gör vi där?

Medierna, i detta fall DN och Aftonbladet, har heller inte lyckats koppla sam-

man dessa trådar. Möjligen har man gjort det på det stora hela, det vill säga haft ett varierande material som handlar om både den svenska insatsen, civilbefolkningen i Afghanistan och biståndsarbete i hela tidningen. Men man har inte lyckats sammanföra dessa olika aspekter och perspektiv i det lilla materialet.

Det blir svårt för den svenska befolkningen att ha en åsikt om den svenska insatsen när man inte vet på vilket sätt den påverkar Afghanistan och befolkningen där. En djupgående och nyansrik debatt skulle kunna väga upp den biten. Men måste en förenklad nyhetsrapportering innebära en förenklad debatt? Nyhetsrapporteringens förmåga att endast fokusera på en part har många naturliga förklaringar och orsaker. Tidsbrist är en av dem. Men för vilka frågor och vilket perspektiv man tar upp i debatten finns inga orsaker.

Till mediernas demokratiska uppdrag hör inte bara att granska och informera, man ska även skapa debatt. Ställer man då enbart stängda frågor som går ut på att svara ja eller nej bidrar man inte till ett berikande mediaklimat. Och frågan är om man då uppfyller sitt uppdrag till fullo.

HANNA RASMUSON

EN KAMOUFLAGEFÄRGAD JOURNALISTIK

Om mediernas bevakning av den svenska militära insatsen i Afghanistan

Arbetsrapport

Författare:

Johannes Folkesson, Hanna Rasmuson

Email: johannesfolkesson@gmail.com, hanna.rasmuson@gmail.com

Institutionen för journalistik, medier och kommunikation vid Göteborgs Universitet (JMG)

Journalistprogrammet, vårterminen 2010.

Handledare: Marina Ghersetti.

ABSTRACT

Title:

En kamouflagefärgad journalistik – om mediernas bevakning av den svenska militära insatsen i Afghanistan
(Camouflage colored journalism – on media's coverage of the Swedish military involvement in Afghanistan)

Authors:

Johannes Folkesson, Hanna Rasmuson
The Department of Journalism, Media and Communication
University of Gothenburg, Spring 2010

In the end of 2001 Sweden joined the International Security Assistance Force, also known as ISAF, to participate in the mission to restore and preserve the security around Kabul, the capital of Afghanistan. In August 2003, the leadership of the force that contained the Swedish soldiers was passed on to the North Atlantic Treaty Organization (NATO). In the context of the Swedish foreign policy of neutrality, and the fact that Sweden wasn't a member of NATO, this was to be regarded as a controversial issue. The controversial nature of the matter was later acknowledged when a heavy debate took form in the Swedish media after the events in 2005, when two Swedish soldiers were killed after being hit by a roadside bomb in Mazar-i-Sharif, located in northwestern parts of Afghanistan.

This study concerns the media coverage of the Swedish military's involvement in Afghanistan between January 2002 till March 2010, as it was displayed by the two largest newspapers in the country, Dagens Nyheter and Aftonbladet. It specifically regards the functions of journalism in times of international conflict, such as objectivity within the news coverage and the watchdog-role. The analysis is based on a quantitative research of the two newspapers coverage of the issue, in all containing 649 articles.

In short, the result shows that in the aspects of topics and people who are interviewed, a majority of the articles are dominated by the Swedish military. The topics can be related to the military in different ways, the most common simply being that it addresses the issue of the Swedish military's involvement in the international conflict. The greater part of the news articles does not take position for or against the Swedish participation in the conflict. There is however a small percentage (6,2 percent) of the articles that, by for example letting one perspective dominate the text, can be argued takes a positive position in relation to the involvement of the Swedish military in Afghanistan.

The study further argues that the Swedish newspapers coverage of the Swedish military involvement in Afghanistan needs to be interpreted in the context of media theory, in particular the concept of framing, which concerns the creation of news frames within the mass media as it is presented in *Nature, sources and effects of news framing* (Robert M. Entman, Jörg Matthes, Lynn Pellicano, The Handbook of Journalism Studies, Routledge, 2009).

Arbetsmetod och urval

Syfte/problemformulering

Vår fallstudie anknyter till problematiken kring hur medierna uppfyller sitt demokratiska uppdrag under krigsrapportering. Till exempel huruvida man sakligt och oberoende informerar, granskar och kommenterar de händelser man rapporterar om. Detta demokratiska uppdrag kan ses som en norm för hur medier bör agera och vårt syfte är att se hur man har förhållit sig till detta i fallet med rapporteringen om den svenska militära insatsen i Afghanistan. Sverige har en lång historia som militärt oberoende men deltar sedan 2003 i en Nato-ledd operation i Afghanistan. Sveriges deltagande är politiskt kontroversiellt, vilket gör mediernas demokratiska uppdrag särskilt viktigt.

Frågeställningar

Våra huvudfrågor är:

Uppfyller medierna sitt demokratiska uppdrag i rapporteringen kring Sveriges insats i Afghanistan på följande sätt:

Att objektivt och oberoende informera och granska?

Har någon särskild sida (civilbefolkning, svenska militär o.s.v.) eller något särskilt perspektiv dominerat i mediernas rapportering?

Vilka är de möjliga orsakerna till att rapporteringen sett ut som den gjort?

Metod

Utifrån vår problemformulering valde vi att utforma en kvantitativ innehållsanalys för att försöka utröna hur mediebilderna har sett ut. Fördelarna med detta var att vi fick en bra överblick över en väldigt stor mängd material, vilket gjorde det möjligt att se tendenser under lång tid. Nackdelen är att innehållsanalysen till stor del blir statisk när man kategoriserar tidningarnas material, en kvalitativ undersökning skulle i större utsträckning identifiera nyanser i rapporteringen, men hade krävt en mycket snävare avgränsning än den kvantitativa. Ett viktigt led i den kvantitativa metoden var att utforma det kodschemat med vilket undersökningen skulle göras. Vi skapade en stor mängd variabler för att täcka in så många relevanta aspekter av rapporteringen som möjligt. En förutsättning för att detta skulle fungera var att vi höll fortlöpande avstämningar angående variablernas innebörd, så att vi använde dem på samma sätt.

Urval

De svenska mediernas rapportering om den svenska militära insatsen i Afghanistan är oerhört omfattande, varför avgränsningen var en central fråga för oss. Vi utformade undersökningen utifrån vad som var möjligt för oss att gå igenom inom den tidsram som vi hade. I beslutet var tidsaspekten för den militära insatsen relevant, vi ville kunna uttala oss om hur rapporteringen såg ut över tid. Valet föll då på att gå igenom DN och Aftonbladets bevakning, med motiveringen att de är de två största tidningarna i landet. För att få tillgång till artiklarna använde vi Mediarkivet, där vi utformade en sökning. Att på detta sätt låta en sökning utgöra metoden för urvalet medför vissa problem. För det första så ska man ha i åtanke att det endast de två största tidningarna är med i undersökningen, huruvida de motsvarar andra mediers bevakning i frågan är naturligtvis en diskussionsfråga. För det andra får man räkna med ett visst bortfall på grund av att de orden vi uteslutit från sökningen. Det totala antalet artiklar av sökningen uppgick till över 2000, varav alltså 649 handlade om den svenska militära insatsen i Afghanistan.

Kategorier

Grunden för den kvantitativa undersökningen var ett kodschemat med ett stort antal variabler. Här följer en förklaring av de vanligast förekommande.

Militär närvaro: Sveriges deltagande i konflikten.

Militär organisation/operation: Två ihopslagna kategorier. Försvarsmaktens olika administrativa och strategiska åtgärder. Allt från nya däck till jeepen till att militära uppdrag.

Utökad militär insats: När den militära insatsen på något sätt utökas.

Militära strider: Kan vara allt ifrån eldstrid till bombattentat.

För/emot svensk inblandning (nyhetsartiklar): Att perspektivet dominerar artikeln, till exempel att en person står oemotsagd.

Indirekt för/emot svensk inblandning (nyhetsartiklar): Att åsikten antyds, är oemotsagd, men inte dominerande.

För/emot svensk inblandning (åsiktsmaterial): Att perspektivet dominerar artikeln. Artikeln/artikelförfattaren tar tydligt ställning.

Indirekt för/emot svensk inblandning (åsiktsmaterial): Frågan diskuteras utan att man uttalat tar ställning eller låter ett perspektiv dominera. Perspektivet antyds i texten.

Varken för eller emot svensk inblandning (både nyheter och åsiktsmaterial): Att artikeln inte i huvudsak lyfter något perspektiv.

Referenser

Refererad litteratur:

Andersson Odén, Tomas, *Olika bud om medias uppgifter*, Den svenska journalistkåren (red. Kent Asp), Institutionen för journalistik och masskommunikation vid Göteborgs Universitet, 2007

Berkowitz, A. Daniel, *Reporters and Their Sources*, The Handbook of Journalism Studies (red. Wahl-Jørgensen, Hanitzsch), Routledge, 2009

Entman, M. Robert, Matthes, Jörg, Pellicano, Lynn, *Nature, Sources, and Effects of News Framing*, The Handbook of Journalism Studies (red. Wahl-Jørgensen, Hanitzsch), Routledge, 2009

Knightley, Philip, *Krigets första offer är sanningen – krigskorrespondenten som hjälte och mytskapare*, Ordfront förlag, 2004

Manning, Paul, *News and News Sources – A Critical Introduction*, Sage Publications, 2001

Tumber, Howard, *Covering War and Peace*, The Handbook of Journalism Studies (red. Wahl-Jørgensen, Hanitzsch), Routledge, 2009

Tumber, Howard, *Sources, the Media and the Reporting of Conflict*, Media and Conflict – Framing Issues, Making policy, Shaping Opinions (red. Eytan Gilboa), Transnational Publishers, 2002

Wiik, Jenny, *Granskningsidealet*, Den svenska journalistkåren (red. Kent Asp), Institutionen för journalistik och masskommunikation vid Göteborgs Universitet, 2007

Icke refererad litteratur:

Esaiasson, Peter, Gilljam, Mikael, Oscarsson, Henrik, Wegnerud, Lena, *Metodpraktikan: konsten att studera samhälle, individ och marknad*, Norstedts juridik AB, 2007

Thussu, Kishan Daya, Freedman Des, *War And The Media*, Sage Publications, 2003

Goffman, Erving, *Frame Analysis*, An Essay on the Organization of Experience Harper & Row, 1974

Gilboa, Eytan, *Media and Conflict*, Framing Issues, Making Policy, Shaping Opinions, Transnational Publishers, 2002

Norris, Pippa, Kern, Montague, Just, Marion, *Framing Terrorism*, The News Media, the Government and the Public, Routledge, 2003

En svensk tiger i Afghanistan – två teoretiska perspektiv på ett ifrågasatt svenskt engagemang, av Shafagh Ekhami och Elin Nolin. Uppsats vid statsvetenskapliga institutionen i Lund med syftet att belysa hur Sveriges militära närvaro i Afghanistan kan förstås och förklaras på olika sätt av två olika teorier (rational choice och konstruktivismen).

DN till Sveriges försvar? En fallstudie av försvarsdebatten genom media – svenska soldaters närvaro i Afghanistan framställt i DN 2004-2006, av Maria Lundell. C-uppsats vid statsvetenskapliga institutionen vid Stockholms

Universitet med syftet att undersöka försvarsdebatten i DN angående svenska soldaters närvaro i Afghanistan.

Intervjuer:

Strömbäck Jesper , professor i Medie- och kommunikationsvetenskap vid Mittuniversitetet, Sundsvall
 Asp Kent, professor i journalistik vid Göteborgs Universitet
 Bjereld Ulf, professor i statsvetenskap vid Göteborgs Universitet
 Simon Philip, pressekreterare Försvaret
 Stenberg Ewa, journalist Dagens Nyheter
 Kadhammar Peter, journalist Aftonbladet
 Wall Katinka, pressekreterare Svenska Afghanistankommittén
 Ek Anna, ordförande Svenska Freds- och skiljedomsföreningen
 Melin Lena, journalist Aftonbladet

Internetkällor:

<http://www.dn.se/nyheter/varlden/snabbguide-konflikten-i-afghanistan-1.930096>

<http://www.forsvarsmakten.se/sv/Internationella-insatser/Afghanistan--Isaf/Om-insatsen/>

<http://www.isaf.nato.int/en/our-history/>

<http://www.sweden.gov.se/sb/d/5619/a/45002>

Övrigt:

Mediearkivet

Arbetsfördelning

Vi delade upp litteraturen mellan oss för att få en bra överblick och läste sedan in oss på det som var relevant. Vi delade upp Kodningen vid den kvantitativa undersökningen jämnt emellan oss, vi satt hela tiden bredvid varandra för att kunna synkronisera kodningsarbetet så väl som möjligt.

Johannes har intervjuat: Peter Kadhammar, Ewa Stenberg, Ulf Bjereld, Kent Asp och Lena Mellin. Av olika själv valde vi dock att inte ta med intervjun med Lena Mellin.

Hanna har intervjuat: Katinka Wall, Anna Ek, Jesper Strömbäck och Philip Simon. Vem som har skrivit och sammanfattat vad framgår av byline. Johannes har gjort det mesta av redigeringen och Hanna har sammanställt tabellerna.

Målgrupp

Arbetet har ett i huvudsak medieteoretisk anslag och är tänkt att i främsta hand rikta sig till personer som är bekanta med detta förhållningssätt, till exempel människor inom branschen eller en medieintresserad allmänhet.

Bilder och tillstånd

Majoriteten av bilderna i arbetet kommer från Försvarets bildbyrå, bildens källa och upphovsman framgår under respektive bild. Vi har tillstånd av Försvarets bildbyrå att använda bilderna i vår uppsats. Vårt tillstånd beviljades av bildchefen Torbjörn Gustafsson. För mer information: <http://www.forsvarsmakten.se/sv/Press/Pressbilder/>.

Bilagor

Kodschema

BILAGA: KODSCHEMA

V1: Tidning	4: Politiker, svensk	64: Rättsväsende, afgh
1: DN	5: Stats- och regeringschef, svensk	65: Polis/säkerhetstjänst, afgh
2: Aftonbladet	6: Forskare/expert, svensk	66: Militär/försvar, afgh
	7: Diplomat, svensk	67: Företag/arbetsgivare, afgh
V2: År	8: Terrorist/brottsling, svensk	68: Facklig org, afgh
2: 2002	9: Tjänsteman, svensk	69: Befrielseörelse/terrororg, afgh
3: 2003	10: Polis, svensk	70: Befolkning, afgh
4: 2004	11: Civilperson, svensk	71: Massmedier, afgh
5: 2005	12: Journalist, svensk	72: Forsknings inst, afgh
6: 2006	13: Religiös företrädare, svensk	73: Hjälporg, afgh
7: 2007	14: Kulturperson, svensk	74: Kultur, nöjesgrupp, afgh
8: 2008	15: Medlem av intresseorg, svensk	75: Religiös grupp, afgh
9: 2009	16: Anhörig, svensk	76: Intresseorg, afgh
10: 2010	17: Kunglighet, svensk	77: Gisslan/fångar, afgh
	-----	78: Kvinno/fredsgrupp, afgh
V3: Månad	20: Regering, svensk	-----
1: januari	21: Politiskt parti, svensk	80: Militär, soldat, usa
2: februari	22: Parlament, svensk	81: Militär, ledare, usa
3: mars	23: Myndighet, svensk	82: Hjälparbetare, usa
4: april	24: Rättsväsende, svensk	83: Politiker, usa
5: maj	25: Polis/säkerhetstjänst, svensk	84: Stats- och regeringschef, usa
6: juni	26: Militär/försvar, svensk	85: Forskare/expert, usa
7: juli	27: Företag/arbetsgivare, svensk	86: Diplomat, usa
8: augusti	28: Facklig org, svensk	87: Terrorist/brottsling, usa
9: september	29: Befrielseörelse/terrororg, svensk	88: Tjänsteman, usa
10: oktober	30: Befolkning, svensk	89: Polis, usa
11: november	31: Massmedier, svensk	90: Civilperson, usa
12: december	32: Forskningsinst, svensk	91: Journalist, usa
	33: Hjälporg, svensk	92: Religiös företrädare, usa
V4: Dag	34: Kultur, nöjesgrupp svensk	93: Kulturperson, usa
Auto	35: Religiös grupp, svensk	94: Medlem av intresseorg, usa
	36: Intresseorg, svensk	95: Anhörig, usa
V5: Artikeltyp	37: Gisslan/fångar, svensk	96: Kunglighet, usa
1: Nyhetsartikel	38: Kvinno/fredsgrupp, svensk	-----
2: Bakgrund/analys	-----	100: Regering, usa
3: Reportage/feature	40: Militär, soldat, afgh	101: Politiskt parti, usa
4: Insändare	41: Militär, ledare, afgh	102: Parlament, usa
5: Krönika	42: Hjälparbetare,afgh	103: Myndighet, usa
6: Debattartikel	43: Politiker,afgh	104: Rättsväsende, usa
7: Ledare	44: Stats- och regeringschef, afgh	105: Polis/säkerhetstjänst, usa
8: Annan	45: Forskare/expert, afgh	106: Militär/försvar, usa
	46: Diplomat, afgh	107: Företag/arbetsgivare, usa
V6: Glad/ledsen	47: Terrorist/brottsling, afgh	108: Facklig org, usa
0: Som bisak	48: Tjänsteman, afgh	109: Befrielseörelse/terrororg, usa
1: Glad nyhet	49: Polis, afgh	110: Befolkning, usa
2: Ledsen nyhet	50: Civilperson, afgh	111: Massmedier, usa
3: Både glad och ledsen	51: Journalist, afgh	112: Forskningsinst, usa
4: Varken glad eller led- sen	52: Religiös företrädare, afgh	113: Hjälporg, usa
5: Går ej att avgöra	53: Kulturperson, afgh	114: Kultur, nöjesgrupp, usa
6: Ej tillämpbart	54: Medlem av intresseorg, afgh	115: Religiös grupp, usa
	55: Anhörig, afgh	116: Intresseorg, usa
	56: Kunglighet, afgh	117: Gisslan/fångar, usa
	-----	118: Kvinno/fredsgrupp, usa
V7: Aktör 1	60: Regering, afgh	-----
0: Som bisak	61: Politiskt parti, afgh	120: Militär, soldat, annan
1: Militär, soldat, svensk	62: Parlament, afgh	121: Militär, ledare, annan
2: Militär, ledare, svensk	63: Myndighet, afgh	122: Hjälparbetare, annan
3: Hjälparbetare, svensk		

- 123: Politiker, annan
 124: Stats- och regeringschef, annan
 125: Forskare/expert, annan
 126: Diplomat, annan
 127: Terrorist/brottsling, annan
 128: Tjänsteman, annan
 129: Polis, annan
 130: Civilperson, annan
 131: Journalist, annan
 132: Religiös företrädare, annan
 133: Kulturperson, annan
 134: Medlem av intresseorg, annan
 135: Anhörig, annan
 136: Kunglighet, annan

 140: Regering, annan
 141: Politiskt parti, annan
 142: Parlament, annan
 143: Myndighet, annan
 144: Rättsväsende, annan
 145: Polis/säkerhetstjänst, annan
 146: Militär/försvaret, annan
 147: Företag/arbetsgivare, annan
 148: Facklig org, annan
 149: Befrielse/terrororg, annan
 150: Befolkning, annan
 151: Massmedier, annan
 152: Forskningsinst, annan
 153: Hjälporg, annan
 154: Kultur, nöjesgrupp annan
 155: Religiös grupp, annan
 156: Intresseorg, annan
 157: Gisslan/fångar, annan
 158: Kvinno/fredsgrupp, annan

 160: FN
 161: NATO
 162: ISAF
 163: EU
 164: Centralbanker, IMF, börser
 165: Europarådet
 166: EU-domstolen
 167: WTO
 168: Övrig internationell aktör, enskild
 169: Övrig internationell aktör, grupp
 170: Går ej att avgöra
 171: NATO, generalsekreterare
 172: Finns ej
- V8: Kön 1
 0: Som bisak
 1: Kvinna
 2: Man
 3: Framgår ej
 4: Ej tillämpbar
- V9: Förekommer genom 1
 0: Som bisak
 1: Pratminus
- 2: Citat
 3: Omnämmande
 4: Går ej att avgöra
 5: Ej tillämpbar
- V10: Aktör 2
 V 11: Kön 2
 V12: Förekommer genom 2
 V13: Aktör 3
 V14: Kön 3
 V15: Förekommer genom 3
- V16: Ämnesområde primärt
 0: Som bisak
 1: Utökad militär insats
 2: Militär operation
 3: Skadad militär
 4: Död militär
 5: Död civil
 6: Skadad civil
 7: Terrordåd/hot
 8: Annat
 9: Går ej att avgöra
 10: Finns ej
 11: Militär organisation
 12: Statlig svensk hjälpinsats
 13: Svensk hjälpinsats organisation
 14: Brott mot mänskliga rättigheter
 15: Politiskt möte
 16: Militär närvaro
 17: Angrepp på militär
 18: Död terrorist, brottsling
 19: Civilas situation, afg
 20: Död polis
 21: Kungligt besök i afg
 22: Soldaternas vardag
 23 Opinionsundersökning
 24: Val i afg
- V:17 Ämnesområde, sekundärt
- V18: Kanaler
 0: Som bisak
 1: Svensk nyhetsbyrå
 2: Utländsk nyhetsbyrå
 3: Svensk och utländsk nyhetsbyrå
 4: Egen reporter på plats
 5: Annan reporter på plats
 6: Andra medier
 7: Går ej att avgöra
 8: Ej tillämpbar
 9: Reporter utan plats
 10: Åsiktsmaterial
 11: Svensk nyhetsbyrå och reporter
 12: Utländsk nyhetsbyrå och reporter
 13: Tidningen
 14: Dagbok
- V19: Perspektiv/vinkel
- 0: Som bisak
 1: För svensk inblandning
 2: Indirekt för svensk inblandning
 3: Emot svensk inblandning
 4: Indirekt emot svensk inblandning
 5: Både för och emot
 6: Går ej att avgöra
 7: Varken för eller emot
- V20: Storlek
 0: Som bisak
 1: Uppslag
 2: Helsida
 3: Halvsida
 4: Fjärdedels sida
 5: Mindre än en fjärdedels sida
 6: Går ej att avgöra
- V21: Placering
 0: Som bisak
 1: Första sidan
 2: Högt upp på sidan/centralt
 3: Långt ner på sidan
 4: I notisspalt
 5: Går ej att avgöra
- V22: Bildperson
 0: Som bisak
 1: Militär, person , svensk
 2: Militär, utan person, svensk
 3: Militär person, annan
 4: Militär utan person, annan
 5: Civilperson, svensk
 6: Miljö
 7: Ingen bild
 8: Ej tillämpbar
 9: Grafik
 10: Militär, person, svensk och fånge
 11: Militär, person, annan och fånge
 12: Polis, säpo
 13: Politiker, svensk
 14: Militär person svensk och civil
 15: Terrorist brottsling annan
 16, Civilperson, annan
 17: Militär, ISAF
 18: Politiker, annan
 19: Biståndsg person
 20: Militär, Nato
 21: Kunglighet
 22:Militär person annan och civil
 23: Kulturperson, svensk
- V23: Bildbyline
 0: Som bisak
 1: Bildbyrå, svensk
 2: Bildbyrå, utländsk
 3: Försvaret
 4: Fotograf
 7: Ingen bild

- 8: Ej tillämpbar
- 9: Tidningen
- 10: Bildbyrå, svensk och fotograf
- 11: Bildbyrå, utländsk och fotograf
- 12: Illustratör/grafiker
- 13: Finns ej
- 14: Pressbild
- 15: Privat
- 16: Annat svenskt medie
- 17: NATO

V24: Bildmotiv

- 0: Som bisak
- 1: Huvudsakligt positiv
- 2: Mer positiv än negativ
- 3: Huvudsakligt negativ
- 4: Mer negativ än positiv
- 5: Varken positiv eller negativ
- 6: Både positiv och negativ
- 7: Ingen bild
- 8: Ej tillämpbar
- 9: Går ej att avgöra

V25: Källor i texten, primär

- 0: Som bisak
- 1: Svensk nyhetsbyrå
- 2: Utländsk nyhetsbyrå
- 3: Svensk och utländsk nyhetsbyrå
- 4: Egen reporter på plats
- 5: Annan reporter på plats
- 6: Andra svenska medier
- 7: Andra utländska medier
- 8: Går ej att avgöra
- 9: Finns ej
- 10: Pressmeddelande
- 11: Pressmeddelande, försvaret

V26: Källor i texten, sekundär